

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Viktorija NEVERDAUSKAITĖ

**NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR SAVIVALDYBĖS
BENDRADARBIAVIMAS: MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ATVEJIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2010

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Viktorija NEVERDAUSKAITĖ

**NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR SAVIVALDYBĖS
BENDRADARBIAVIMAS: MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ATVEJIS**

Magistro darbas

**Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)
Šaka – viešasis administravimas**

Magistro darbo autorius
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas.....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas.....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

**MAGISTRO DARBO
VADOVO ATSILIEPIMAS**

Šiauliai, 2010-05-20

Studento vardas, pavardėViktorija Neverdauskaitė

Magistro darbo tema **Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimas:
Mažeikių rajono savivaldybės atvejis**

Magistro darbo aktualumas ir problemos naujumas

NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimas yra gana dažnai analizuojama tema magistro darbuose. Bet atskiro atvejo (šiam darbe Mažeikių rajono) tyrimas yra autentiškas ir išskirtinis. Tad problemos pasirinkimas yra tinkamas.

Studento darbo savarankiškumas ..

Magistrantės darbas parengtas savarankiškai.

Studento darbo sistemingumas ir reglamente numatytų terminų laikymasis

Neverdauskaitė savo baigiamąjį darbą rengė nuosekliai ir konsultuodamasi su darbo vadovu.

Magistro darbo kokybė (privalumai ir trūkumai)

Svarbiausiais privalumais yra logiška darbo sandara, pakankamai išsami teorinė dalis, atliktas bandomasis empirinis tyrimas, plati Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų apžvalga, sklandi kalba.

Tarp trūkumų pažymėtina, kad angliška darbo santrauka galėtų būti kokybiškesnė, apklausos reprezentatyvumas abejotinas, taip pat jos duomenys galėjo būti aprašyti detaliau.

Praktinis magistro darbo reikšmingumas

Šis magistro darbas turi neblogą Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų apžvalgą.

Magistro darbo įforminimo kokybė

Darbas apiformintas tinkamai.

Išvados apie magistro darbo reikalavimų atitikimą ir galimybę viešai ginti

Viktorijos Neverdauskaitės magistro darbas atitinka kvalifikacinius reikalavimus ir gali būti viešai ginamas.

Magistro darbo įvertinimas . Siūlau vertinti 8 (gerai).

Magistro darbo vadovas

.....prof. dr. Algis Krupavičius.....

(parašas, pareigos, vardas, pavardė)

SANTRAUKA

Viktorija Neverdauskaitė

Nevyriausybių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimas: Mažeikių rajono savivaldybės atvejis.

Magistro darbas.

Magistro darbo tikslas – atskleisti Mažeikių rajono savivaldybės ir nevyriausybių organizacijų (NVO) vyraujančią bendradarbiavimo situaciją ir ją lemiančius veiksnius. Siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą magistro darbe, remiantis Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbais, analizuojamos nevyriausybių organizacijų veiklos kryptys bei principai; savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo galimybės, formos ir bendradarbiavimo teikiami privalumai. Atlikta Lietuvos Respublikos įstatymų, turinčių įtakos NVO ir savivaldybės bendradarbiavimui, analizė. Apibendrinus tyrimo rezultatus, magistro darbo ginamasis teiginys, kad Mažeikių rajono savivaldybė ir joje veikiančios nevyriausybinės organizacijos turi abi šalis tenkinančias bendradarbiavimo tradicijas pasitvirtino iš dalies. Mažeikių rajono savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas intensyviausias finansinės paramos skyrimo metu.

SUMMARY

Viktorija Neverdauskaitė

Cooperation between non-governmental organizations and municipality: the case of Mažeikiai district municipality

Master's work

The purpose of this master's work is to reveal the situation of cooperation between non-governmental organizations (NGOs) and municipality of Mažeikiai district. To accomplish the aim of this Master's work, in accordance with Lithuanian and foreign scientists studies, there are analyzing the activity of NGO, the principles and the policy of NGOs activity, also there are analyzing forms, possibilities and advantages of cooperation between NGOs and municipality in this Master work. There is accomplished analysis of the Republic of Lithuania laws, which influence on cooperation between NGOs and municipality. Summarizing the results of research, hypothesis proved out partially. Cooperation between non-governmental organizations and municipality of Mažeikiai is most intensive during the devotion of financial support.

TURINYS

LENTELIŲ SARAŠAS	6
ILIUSTRACIJŲ SARAŠAS	7
ĮVADAS	7
1. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ (NVO) SAMPRATA IR JŲ REGLAMENTAVIMO PAGRINDAI	11
1.1. NVO apibrėžimas ir veiklos principai	11
1.2. Teisinis NVO reglamentavimas	15
1.3. Nevyriausybinių organizacijų rūšys	19
2. SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ IR NVO PARTNERYSTĖ	22
2.1. Politikos transformacijos įtaka valdžios institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimui	25
2.2. Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių sąveika – pasitikėjimo santykių kūrimas	27
2.3. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formos	30
2.4. NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo pranašumai	32
3. EMPIRINIO TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI	34
3.1. Tyrimo metodika	34
3.2. Empirinio tyrimo eiga ir tyrimo dalyviai	34
3.3. Nevyriausybinių Mažeikių rajono organizacijos	35
3.4. Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės partnerystės prielaidos	37
3.5. NVO ir Mažeikių rajono savivaldybės tarpusavio sąveikos intensyvumas	40
finansinės paramos skyrimo metu	40
3.6. NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo rezultatų vertinimas	44
3.7. Nevyriausybinių organizacijos bei savivaldybės vaidmuo vietos bendruomenėje	47
3.8. Praktinių NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo pavyzdžių palyginimas	49
IŠVADOS	51
REKOMENDACIJOS	53
LITERATŪRA	54
PRIEDAI	60

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Lenkijoje ir Lietuvoje veikiančių NVO veiklos principai ir vertybės.....	13
2 lentelė NVO veiklą reglamentuojančių LR įstatymų palyginimas	17
3 lentelė NVO rūšys.....	19
4 lentelė Vietos savivaldos įstatymo (1994) principų reikšmė NVO veiklai	28
5 lentelė NVO finansavimo apimtys 2001-2009 m.	35
6 lentelė NVO veiklos vertinimas.....	39
7 lentelė NVO įsitraukimo į savivaldybių funkcijų įgyvendinimą privalumai.....	45
8 lentelė Praktinių bendradarbiavimo pavyzdžių palyginimas	49

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1 pav.	NVO kompetencijos.....	14
2 pav.	Lygiavertės partnerystės lygmuo.....	22
3 pav.	Nacionalinės NVO tarybos modelis.....	23
4 Pav.	Visuomenės transformacijos modelis.....	24
5 pav.	Bendrosios bendradarbiavimo operacijos.....	26
6 pav.	Loginė pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schema.....	29
7 pav.	NVO finansavimo apimtys 2001-2010 m.	34
8 pav.	NVO ir savivaldybės partnerystės Mažeikių rajono savivaldybėje vertinimas.....	37
9 pav.	NVO ir savivaldybės tarpusavio sąveikos intensyvumas finansinės paramos skyrimo metu.....	40
10 pav.	NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo rezultatai.....	43
11 pav.	Bendradarbiavimo teikiami privalumai	45
12 pav.	Savivaldybės ir NVO vaidmenys bendradarbiavimo procesuose	47

IVADAS

Temos aktualumas. XX a. amžiaus pabaiga ir šio amžiaus pradžia yra siejami su viešojo administravimo reformomis siekiant užtikrinti administracinės ir socialinės piliečių veiklos efektyvumą. Tuo metu pasaulyje labai išplito individualizmas, ir sumažėjo socialinio altruizmo reikšmė. Pokomunistinėse valstybėse buvo atmestas sovietinis socialinės politikos modelis ir iki šiol ieškoma optimalaus socialinės globos modelio, atitinkančio pereinamojo laikotarpio (transformacijų) realijas – stengiamasi reformuoti socialines viešosios politikos kryptis, suteikiant joms daugiau dinamiškumo, vis labiau įtraukiant piliečius į socialinių problemų sprendimą. Reformos esmė, buvo atkurti ir gilinti bendruomeniškumo ir tarpusavio paramos jausmą bendruomenėje (Smalskys, 2005, Guogis, 2006).

Lietuvos nevyriausybinų organizacijų plėtros koncepcija (2007) – grindžiama nuostata, kad demokratija gali būti gyvybinga tik tuomet, kai valdžia ne tik girdi savo piliečius, bet ir aktyviai bendradarbiauja su jiems atstovaujančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis¹ (toliau – NVO). NVO veikla silpnina pastaruoju metu išryškėjusį valdžios ir žmogaus susvetimėjimo procesą. Nevyriausybinų organizacijų interesų ir veiklos rūšių spektras labai platus, todėl dažnai nevyriausybines organizacijas mato problemas ir ieško būdų jas spręsti tose srityse, kurių nepajėgia aprępti valdžios institucijos. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992) įtvirtintas Tautos siekis sukurti atvirą, teisingą, darnią pilietinę visuomenę ir teisinę valstybę bus įmanomas tik išplėtojus nevyriausybinų organizacijų sektorių.

Urmonas, A. (2004) (cit. pagal Krikščiūnienė, Šaparnis, (2008)) teigia, kad nevyriausybines organizacijas sudaro svarbų pilietinės visuomenės pagrindą. Autorius pabrėžia, kad jos kartu su valstybės ir savivaldybių institucijomis savo veikla prisideda prie demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms plėtros, viešųjų paslaugų kokybės ir efektyvumo bei asmeninės iniciatyvos ir atsakomybės stiprinimo. Petukienė, Tijūnaitienė, Raipa (2007) teigia, kad visuomenės dalyvavimas suteikia galimybę daryti įtaką sprendimams bei sudaro sąlygas platesniu mastu dalyvauti ir konfliktams bendruomenėse mažėti.

Rezultatyvus galių ir atsakomybių per(si)skirstymas, valstybės ir pilietinio sektorių bendradarbiavimo gerinimas, galimas tik nuolatinės partnerių – savivaldybės ir NVO – komunikacijos kontekste. Tam reikalingos bendravimą ir bendradarbiavimą užtikrinančios struktūros, pagrįstos aiškiais principais ir abipusiais įsipareigojimais, o taip pat aiškiai apibrėžtos informacijos mainų, konsultavimosi ir finansinės paramos teikimo procedūros (Kučikas, 2001,).

Salamon (2008) pabrėžia, kad siekiant užtikrinti gerovę valstybėje, labai svarbios tampa stiprios ir aktyviai veikiančios nevyriausybines organizacijos, nes būtent šios organizacijos padeda valstybei

¹ Nevyriausybines organizacijas (NVO) – plačiąja prasme apima visuomeninių organizacijų, asociacijų, labdaros fondų, klubų, labdarinių religinių organizacijų veiklą ir teikiamas paslaugas; šios organizacijos dar vadinamos trečiuoju sektoriumi.

spręsti daugelį problemų (pvz.: užimtumo, pilietiškumo skatinimo ir pan). Autorius kaip vieną iš NVO veiklos efektyvinimo būdų išskiria bendradarbiavimą su valstybiniais sektoriumi. Tačiau iki šiol Lietuvos teisinė bazė, reglamentuojanti nevyriausybinių organizacijų veiklą, neapibrėžia bendradarbiavimo santykių intensyvumo, būdų, priemonių bendradarbiavimo santykiams sukurti.

Bučaitės, Ambotaitės – Mazeliauskienės (2005) 2004 metais atlikto tyrimo duomenimis, daugelis nevyriausybinių organizacijų ir viešosios valdžios partnerystės ir bendradarbiavimo problemų, siejamos su institucinio pasitikėjimo stoka, nelankstumu, perimtu iš hierarchinio valdymo formos, žmoniškųjų išteklių valdymo kompetencijų stoka, lyderystės problemomis. Urmonas, A. (2004) (cit. pas Krikščiūnienė, Šaparnis, (2008)) teigia, kad bendros žinios apie NVO yra labai menkos. Dažnai tiek valstybės institucijų darbuotojai, tiek pačių NVO aktyvistai nežino net pagrindinių šių organizacijų bruožų, išskiriančių jas iš kitų organizacijų. Visos autorių išvardintos problemos yra aktualios ir šiandien.

Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (2010) teigiama, jog būtina sukurti efektyvų NVO tinklą, šiam tikslui pasiekti reikia sukurti palankią aplinką NVO veiklai – t.y. aiški teisinė aplinka, nuoseklus viešųjų funkcijų delegavimas, aiškūs bendradarbiavimo su valstybe mechanizmai, finansavimo šaltinių gausa ir stabilumas, atskaitomybė. Savivaldybės yra neatskiriama valstybės dalis, todėl šiuo atveju aktualiomis tampa išvardintos problemos, iškylančios siekiant sukurti palankią aplinką NVO veiklai. Savivaldybės dažniausiai yra priėmusios nuostatus dėl NVO projektų finansavimo, tačiau gilesnio bendradarbiavimo nuostatų nėra.

Šiuo darbu siekiama išsiaiškinti, kokios yra savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų nuostatos į bendradarbiavimą, kaip keičiasi bendradarbiavimo situacija.

Objektas: Mažeikių rajono savivaldybės bendradarbiavimas su nevyriausybėmis organizacijomis

Tikslas: atskleisti Mažeikių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų vyraujančią bendradarbiavimo situaciją ir ją lemiančius veiksnius.

Uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize išsiaiškinti nevyriausybinių organizacijų veiklos kryptis, veiklos prioritetus, nevyriausybinių organizacijų veiklos principus, kompetencijas; atskleisti nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimo galimybes, bendradarbiavimo formas ir teikiamus privalumus;
2. Atskleisti vietos valdžios ir NVO sąveikos intensyvumą įvairiais finansinės paramos skyrimo etapais.
3. Anketinės apklausos metu ištirti savivaldybės ir pačių nevyriausybinių organizacijų požiūrį į NVO veiklos tikslus, kompetencijas, veiklos prioritetus.
4. Struktūruotu interviu išsiaiškinti tiek savivaldybės atstovams, tiek nevyriausybiniams organizacijoms priimtinas bendradarbiavimo metu iškilusių problemų sprendimo būdus.

Ginamasis teiginys. Mažeikių rajono savivaldybė ir joje veikiančios nevyriausybinių organizacijos turi abi šalis tenkinančias bendradarbiavimo tradicijas.

Tyrimo metodologija. Darbe naudojami metodai – mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, struktūruotas interviu. Anketinėje apklausoje dalyvavo 48 Mažeikių rajone, veikiančių nevyriausybinių organizacijų atstovai, bei 12 Mažeikių rajono savivaldybės atstovų. Struktūruoto interviu metu buvo apklausti 4 nevyriausybinių organizacijų atstovai bei 3 savivaldybės atstovai.

1. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ (NVO) SAMPRATA IR JŲ REGLAMENTAVIMO PAGRINDAI

1.1. NVO apibrėžimas ir veiklos principai

Nevyriausybinės organizacijos sąvoka pradėta naudoti daugiau nei prieš pusę šimto metų. Pirmą kartą ši sąvoka panaudota Jungtinių Tautų rezoliucijoje 1950 m. (Dichter, 1999 cit. pagal Baršauskienė ir kt., 2008). Tačiau iki šių dienų nėra vieningo nevyriausybinės organizacijos apibrėžimo.

Sulek (2008) teigia, kad šiuo metu labiausiai pripažįstamas savanoriškos veiklos apibūdinimas priklauso Lester Salamon, kurio pats bendriausias filantropijos apibrėžimas sako, kad tai yra privačios nuosavybės (finansinės ir nefinansinės (pvz.: laiko) panaudojimas bendriems tikslams).

Salamon (1996) iškelia nevyriausybinės organizacijos terminologijos problemą. Autoriaus teigimu, kiekvienas nevyriausybinės organizacijos apibūdinantis terminas, kaip ne pelno (angl. nonprofit) , labdaros (angl. charity), savanoriška (angl. voluntary), nepriklausoma (angl. independent) , neapmokestinama (angl. tax-exempt), turi tam tikrą politinį prieskonį, nes iškelia vieną organizacijos veiklos aspektą, o kitus paslepia šešėlyje. Kaip patį bendriausią terminą autorius iškelia – ne pelno organizacija (būtent šį terminą autorius dažniausiai naudoja savo darbuose). Salamon (1996) nuomone, žodžių junginys *ne pelno organizacija* yra labiausiai neutralus, nes atskleidžia pagrindinį šių organizacijų veiklos bruožą – organizacija gyvuoja, ne tam, kad teiktų pelną įkūrėjams ar direktoriams. Tačiau negatyvioji šio termino pusė yra ta, kad terminu akcentuojama, ne tai, kas organizacija yra, o tai kuo organizacija nėra ir šis terminas neatskleidžia organizacijų veiklos esmės. Kaip sinonimas ne pelno organizacijai naudojamas labdaringos organizacijos terminas, autoriaus nuomone, atskleidžia organizacijos veiklos esmę, tačiau taip pavadintos organizacijos veikla dažniau asocijuojasi su parama neturtingiems ir kelia problemų, kai kalbama apie visuomeninę gerovę (pvz., kultūrą, meną, užimtumą ir pan.). Savanoriškos organizacijos terminas yra sutapatinamas su labdaringos organizacijos terminu, ir autoriaus nuomone, kelia tokias pat problemas, greta jų, klaidina visuomenę, apeliuodamas į tai, kad organizacijose veikia tik savanoriai, visiškai pamirštant atlygį gaunantį personalą, kuris dažniausiai ir atlieka didžiausius darbus organizacijoje. Nepriklausomos organizacijos terminą autorius kritikuoja, nes, anot jo, jokia nepelno organizacija negali būti visiškai nepriklausoma nuo valdžios, autorius pabrėžia, kad organizacijų sąveika su valdžia yra naudinga ir nepriklausomos organizacijos terminą siūlo keisti į abipusiškai priklausomą organizaciją. Salamon (1996) aprašomas terminas neapmokestinama organizacija Lietuvoje praktiškai nesutinkamas, tačiau JAV, kaip teigia autorius, - labai populiarus ir kelia daugiausiai teisinių problemų.

R. Šimašius (2007) teigia, kad šiuo metu Lietuvoje vis labiau plinta Vakaruose itin įsigalėjęs terminas nevyriausybinė organizacija, sutrumpintai NVO. Šis pavadinimas susiformavo verčiant iš anglų kalbos terminą *non governmental organization* (liet. nevyriausybinė organizacija). Kaip teigia autorius, termino nevyriausybinė organizacija prasmėje yra nuoroda į principinį atsiribojimą ne tik nuo

valstybinių institucijų, bet ir nuo įmonių, politinių partijų, profesinių sąjungų bei religinių bendruomenių. R. Šimašiaus (2007) atskleista NVO termino prasmė sutampa ir su Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcijoje (2007) esančiu NVO apibrėžimu – nevyriausybine organizacija - visuomenės naudai Lietuvoje veikiantis, savarankiškas, nuo valdžios ir verslo nepriklausomas, pelno ir valdžios rinkimuose nesiekiantis, savanoriškumo pagrindu įsteigtas viešasis juridinis asmuo.

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras (NIPC) apibrėžė nevyriausybinių organizaciją (NVO) – tai „laisva piliečių valia įkurta formali ar neformali organizacija, kuri tarnauja visuomenės organizacijos grupių naudai, nesiekia pelno ar tiesioginio dalyvavimo valstybės valdyme“. Siaurąja prasme NVO Lietuvoje reiškia labdaros organizacijas ir fondus bei kitas nevyriausybines ne pelno organizacijas, o plačiąja prasme joms priskiriamos bažnytinės organizacijos, profesinės sąjungos, kredito unijos, savišalpos kasos, kooperatyvai, nepriklausoma žiniasklaida, neformalūs judėjimai, nepriklausomos švietimo įstaigos.

NVO terminas rodo institucinę organizacijos pradą, dėl ko kartais įgauna neigiamų atspalvių ir gali būti interpretuojamas kaip antivyriausybiniis (Vadapalas, Jočienė, 2001; Šimašius, 2007). Tačiau neaišku, kokių atstumu tam tikra organizacija turėtų būti nutolusi nuo vyriausybės, atsižvelgiant į jos politinę galią ir finansines galimybes, kad ji galėtų būti laikoma NVO (Vadapalas, Jočienė, 2001). NVO veikla nėra skirta jokios atskiros grupės interesams įgyvendinti, ja siekiama bendrų visuomeninių interesų arba informuoti visuomenę apie valstybės institucijų teisėkūros veiklą (Trumpa, 2004 (A)).

NVO objektas yra kurti visuomeninę galią (pvz. investitorių, vartotojų, rinkėjų) spaudžiant valdžią veikti reikiama linkme – NVO idėjas perkelti į vykdomą politiką (Keck & Sikkink, (1998) cit. pagal Donald H. Schepers (2006)).

Salamon (2001) teikia, kad nevyriausybinių organizacijų veikla yra labai plataus spektro, pradedant nuo elitinių universitetų draugijų, baigiant dienos centrais, ar labdarinę sriubą vargšams dalijančių valgyklų. Tačiau autorius pastebi, kad nepaisant veiklos įvairumo, pilietiniam sektoriui būdingi tie patys bruožai:

- Visų pirma, visos pilietinės iniciatyvos veikia kaip organizacijos, t.y. turi tam tikrą identitetą;
- Antra, šios organizacijos nėra valdžios aparato dalis;
- Trečia – organizacijos yra ne pelno siekiančios, jie gali siekti pelno, bet jų tikslas turimas lėšas panaudoti visuomeniniams tikslams;
- Ketvirta – organizacijos turi autonomiją, ji savavaldė;
- Galiausiai – veiklos iniciatyvos organizacijose yra savanoriškos.

Valackienė, Krašenkienė, (2007) pabrėžia, kad bet kokia NVO veikia vadovaudamasi demokratinės valstybės principais. Demokratija – tai tokia visuomenės valdymo sistema, kurioje jos nariai tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja sprendimų, kurie veikia juos visus, priėmimo. Kiekvienos

demokratinės valstybės vizija ir pagrindinis siekis yra visiems žmonėms būdingo orumo ir lygių bei neatimamų teisių pripažinimas .

Pagrindiniai nevyriausybinų organizacijų Europoje statuso principai (2001, 2002) teigia, kad:

- Kalbant apie organizacinę struktūrą ir sprendimų priėmimo procesą, nurodoma, kad NVO turi atsižvelgti į įvairių šalių poreikius organizacijos viduje ir už jos ribų. Todėl visos šalys turi būti suinteresuotos parengti tikslus ir aiškius įstatus, nes būtent šis dokumentas nustato organizacijos struktūrą ir darbo principus.
- Įstatai turi atitikti galiojančius įstatymus. Be to, pageidautina, kad jie būtų suderinami su bet kuriais įsipareigojimais, kuriuos NVO prisiėmė aukotojų ar NVO grupės, į kurią pastaroji organizacija įeina, atžvilgiu.
- NVO organizacinė struktūra, sprendimų priėmimo procesas ir atsakomybės bei atskaitomybės lygmenų nustatymas turi atitikti jos įstatus. Tuo pat metu jų negali prižiūrėti jokia išorės valdžios institucija. Galioja vienintelis, jau minėtas reikalavimas – jie turi atitikti įstatymus.

Tai reiškia, kad siekdama įgyvendinti savo įstatuose apibrėžtus uždavinius, NVO gali savo nuožiūra nustatyti organizacijos vidaus struktūrą. Kol NVO nepažeidžia įstatymų, išoriniai juridiniai asmenys neturi dalyvauti sprendžiant organizacijos vidaus reikalus. Išimtis daroma tuo atveju, kai pagal nuostatas, reguliuojančias tam tikrų rūšių NVO veiklą, yra reikalinga ypatinga priežiūra. Kita vertus, visos NVO privalo laikytis atitinkamų darbo įstatymų normų ir vykdyti socialinio draudimo reikalavimus. NVO nėra atleidžiamos nuo reikalavimų, susijusių su naryste jas sudarančiose struktūrose ar įstatymais dėl imigracijos, vykdymo. Užsienio piliečiai, esantys NVO vadovai ar darbuotojai, privalo vykdyti šalies šeiminkės įstatymus dėl atvykimo, gyvenimo ir išvykimo.

Plačiau NVO veiklą leidžia suprasti, organizacijų deklaruojamos vertybės ir veiklos principai (1 lentelė).

1 lentelė

Lenkijoje ir Lietuvoje veikiančių NVO veiklos principai ir vertybės

Z. Wejcmano (2001) išskiriami Lenkijoje veikiančių NVO veiklos principai ir vertybės	Lietuvos nevyriausybinų organizacijų plėtros koncepcijoje (2007) numatyti NVO veiklos principai ir vertybės
<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukia į savo veiklą vietos bendruomenės narius, dirbančius savanoriais; • Veikia siekdami sumažinti išlaidas ir ekonominiu požiūriu efektyviai; • Taiko naujus, netradicinius, savo veiklai pasirinktų problemų sprendimo metodus; • Rizikuoja imtis spręsti nepopuliarias, mažai žinomas problemas arba tokias, kurių nesiima viešoji institucija (nes neturi nustatytų taisyklių); • Šiose organizacijose veikiančios žmonės yra jautrūs kitų poreikiams, moka keistis ir elastingai reaguoti į naujas problemas; • Nesusijusios su valdžios struktūromis ir yra neformalus kanalas, kurio dėka žmonės išreiškia savo poreikius ir argumentus dėl 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilietinis dalyvavimas <p>Kad demokratija veiktų, reikalingas aktyvus ir savanoriškas piliečių dalyvavimas viešajame gyvenime. Valdžios institucijos pripažįsta nevyriausybinų organizacijų vaidmenį užtikrinant demokratijos veikimą ir sudaro tinkamas sąlygas piliečiams ir jų organizacijoms įsitraukti į valstybei svarbių sprendimų planavimo ir priėmimo, jų vykdymo priežiūros ir tobulinimo procesus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškumas <p>Veikdami visuomenės naudai, vyriausybiniis ir nevyriausybiniis sektoriais turi savarankiškus vaidmenis. Valdžios institucijos pripažįsta piliečių ir nevyriausybinų organizacijų teisę savarankiškai kelti savo veiklos tikslus ir siekti jų įgyvendinimo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Partnerystė <p>Valdžios ir nevyriausybinų organizacijų partnerystė grindžiama valstybės ir tautos gerovės siekiu bei demokratijos vertybėmis ir principais. Valdžia ir nevyriausybinių organizacijų yra lygiateisiai partneriai. Jos kartu dalyvauja svarstant ir priimant valstybei svarbius</p>

<p>būtinų pokyčių;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padeda valstybės ir savivaldos valdžiai sukurti pilietinės visuomenės teisinius pamatus; • Kontroliuoja viešąsias tarnybas, vykdančias savo užduotis įvairiose politikos ir socialinės paramos bei ūkio sferose; • Remia ir brandina lyderius, kurie vėliau gali dirbti politinėse ir vyriausybines struktūrose. 	<p>sprendimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subsidiarumas <p>Piliečiai turi teisę ir atsakomybę patys tvarkyti savo reikalus, telkiantis į nevyriausybines organizacijas bendriems reikalams spręsti. Valdžios institucijos pripažįsta nevyriausybinių organizacijų iniciatyvą, sudaro tinkamas sąlygas nevyriausybinių organizacijų veiklai, skatina jų pastangas veikti savarankiškai ir kompetentingai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsakingumas ir atskaitingumas <p>Veikdami visuomenės labui ir naudodami viešuosius išteklius, vyriausybinis ir nevyriausybinių sektoriai siekia, kad sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesai būtų visuomenei aiškūs ir atviri, o procesų dalyviai prisiimtų atsakomybę už sprendimus ir jų pasekmes. Siekdamas visuomenės ir tarpusavio pasitikėjimo nevyriausybinių organizacijų ir valdžios institucijų užtikrina savo veiklos skaidrumą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilietinė valdžios priežiūra <p>Valdžios institucijos pripažįsta nevyriausybinių organizacijų teisę ir pareigą vykdyti pilietinę valdžios priežiūrą ir sudaro tam būtinas sąlygas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lygybė <p>Visos nevyriausybines organizacijos ir visi piliečiai turi lygias teises dalyvauti viešajame gyvenime. Valdžios institucijos ir nevyriausybinių organizacijų siekia šias lygias teises bei galimybes užtikrinti. Valdžia negali proteguoti atskirų nevyriausybinių organizacijų.</p>
---	--

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija. 2007m. gruodžio 6d. Vilnius. ir Wejcmanas, Z. (2001). Vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybėmis organizacijomis – galimybės ir barjerai. p.13-18. Vilnius: nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.

Tiek Lenkijos, tiek Lietuvos NVO veikla remiasi pilietinio dalyvavimo, partnerystės, lygybės, valdžios priežiūros ir kt. principais. Europos Parlamento rekomendacijose šalims narėms, dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso (2007) teigiama, kad pagrindinis NVO indėlis yra demokratijos įgyvendinimas ir žmogaus teisių plėtra, skatinant visuomenės informuotumą, dalyvavimą viešajame gyvenime, viešosios valdžios institucijų atskaitomybę visuomenei ir jos veiklos skaidrumą, taip pat svarbus ir NVO indėlis kultūriniam gyvenime bei socialinės gerovės valstybėje kūrimo procese.

Taigi NVO įgauna visuomenės balsą, kritikuoja valdžios politikos formavimą ir įgyvendinimą. (Doh & Teegen, 2002, 2003; Teegen, 2003, cit. pagal Donald H. Schepers, 2006). Lieber, Ferri (2004) išskiria keturias NVO veiklos kompetencijų sritis (žr. 1 pav.).

Nevyriausybinių organizacijų (NVO) kompetencijos

Išorės kompetencijų sritys:

- Įtaką valdžios organams bei atitinkamos pusės palaikymas;
- Visuomenės informavimas;
- Bendradarbiavimas ir susivienijimas;
- Žinių valdymas;
- „Aukotojo“ santykiai.

Vidinių kompetencijų sritys:

- Strategijos kūrimas ir stebėjimas;
- Finansų valdymas
- Darbas komandoje;
- Projektų kūrimas ir veiklos planavimas;
- Išteklių paieška;
- Darbo rezultatų vertinimas.

Veiklos kompetencijos:

- „Mokyti kaip mokyti“;
- Vesti naujomis veiklos kryptimis;
- Veikti greitai;
- Organizuoti konkursus ir paramas;
- Siekti savo tikslų, nepaisant išskylančių sunkumų;
- Kurti ateitį;
- Vienytis dėl bendro tikslo;

Specialiųjų kompetencijų sritys:

- Įtakos darymas įvairioms politikos sritims;
- Naujų veiklos modelių kūrimas ir įgyvendinimas;
- Kitų įtraukimas į veiklą ir įgalinimas veikti

1 pav. NVO kompetencijos

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: Lieber, C., Ferri, M. (2004). NGO Networks: Building Capacity in a Changing World. Interaktyvus. [žiūrėta: 2009-12-28]. Prieiga per internetą: http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/private_voluntary_cooperation/conf_leibler.pdf

Lieber, Ferri (2004) išskirtos keturios kompetencijų rūšys atskleidžia NVO veiklos įvairiapusiškumą, lankstumą, ir gebėjimą prisitaikyti.

Apibendrinus, galima teigti, kad tiek Lietuvos (Vadapalas, Jočienė, 2001; Trumpa, 2004 (A), Šimašius, 2007 ir kt.), tiek užsienio autoriai (Wejcemanas, 2001; Teegen, 2002, 2003; Lieber, Ferri, 2004 ir kt.), apibūdindami nevyriausybinės organizacijas dažniausiai pažymi, kad tai savanoriškai, nepriklausomai nuo valdžios institucijų veikiančios organizacijos, siekiančios įtvirtinti demokratijos principus, skatinti pilietiškumą.

1.2. Teisinis NVO reglamentavimas

NVO veikla grindžiama žmogaus teisių užtikrinimu. Pagrindinis šalies įstatymas yra Konstitucija. Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992) 35 straipsnyje piliečiams laiduojama teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucija taip pat užtikrina teisę į paramą (39 str. Valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą), žodžio (pvz. 25 str. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas), minčių laisvė, užtikrinama konstitucijoje taip pat labai svarbi vykdant NVO veiklą, nes nevyriausybines organizacijas – asociacijas, viešosios įstaigos, labdaros ir paramos fondai – siekia atkreipti viešosios valdžios dėmesį, parodyti problemų gilumą.

Atkūrus Lietuvos valstybės nepriklausomybę NVO steigimasi ir veiklą reglamentuojantys teisės aktai keitėsi ir plėtojosi, kol galiausiai buvo sukurta ganėtinai stabili ir veiklą užtikrinanti teisinė bazė. Vis dėlto tenka pripažinti, kad ši plėtra buvo gana nenuosekli, ja dažnai buvo siekiama veikiau ištaisyti ankstesnes reglamentavimo klaidas, o ne sukurti vientisą teisės aktų sistemą numatant ilgalaikes jos perspektyvas ir tai, kokia bus pastarosios įtaka NVO (Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija, 2010).

Vertinant teisinę nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimo pusę, galima teigti, jog savivaldybės administracija ir jos direktorius, priimant ar inicijuojant sprendimus, tiesiogiai nėra įpareigoti bendradarbiauti su vietos bendruomene ar joje veikiančiomis nevyriausybėmis organizacijomis. Tačiau tiek miesto tarybos nariams, tiek ir savivaldybės administracijos darbuotojams taikytini bendri savivaldos principai. Tačiau nepaisant to, praktikoje, Lietuvos savivaldybių administracijos darbuotojams, taip pat ir miesto politikams, dažnai yra deleguojama funkcija kuruoti nevyriausybines organizacijas ar bendradarbiauti su jomis. Daugumai savivaldybių administracijos darbuotojų tokios funkcijos yra ištrauktos ir į pareigybinius aprašymus. Atskirų savivaldybių administracijų bendradarbiavimas su NVO yra labai skirtingas dėl daug veiksnių – savivaldybių administracijų gebėjimų bendrauti su nevyriausybėmis organizacijomis ir NVO sektoriaus supratimas apskritai, savivaldybės tarybos (mero) požiūrio į bendradarbiavimą su NVO, organizacijų skaičiaus toje savivaldybėje, NVO aktyvumo ir kompetencijos ir t.t.²

Lietuvos Respublikos teisėje daugumai nevyriausybinių organizacijų priskiriama viešųjų interesų tenkinimo funkcija, o grupinės naudos teisė nėra aiškiai įtvirtinta. Todėl nevyriausybėms organizacijoms, vykdančioms visuomenei naudingą veiklą (kaip ir valstybinėms organizacijoms), valstybėje keliami aukšti reikalavimai.

NVO veiklą reglamentuoja šie pagrindiniai įstatymai:

- LR Asociacijų įstatymas (2004);
- LR Labdaros ir paramos fondų įstatymas (2004);
- LR Viešųjų įstaigų įstatymas (2004).

Pagal šiuo metu Lietuvoje veikiančius įstatymus NVO gali turėti asociacijos, labdaros ir paramos fondo ar viešosios įstaigos statusą.

² Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internet] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiniu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis

NVO veiklą reglamentuojančių LR įstatymų palyginimas

LR Labdaros ir paramos įstatymas (2004)	LR Asociacijų įstatymas (2004)	LR Viešųjų įstaigų įstatymas (2004)
<p><i>Labdara yra labdaros teikėjų savanoriškas ir neatlygintinas labdaros dalykų teikimas. Parama yra paramos teikėjų savanoriškas ir neatlygintinas, paramos dalykų teikimas</i> (2str.)</p> <p><i>Tikslai:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalių socialiai priimtinių poreikių tenkinimas, sveikatos priežiūros užtikrinimas, pagalba likviduojant nelaimių, ekologinių katastrofų, epidemijų pasekmes. - Biudžetinėms įstaigoms – paramos ir labdaros tikslas biudžetinių staigų nuostatuose nustatytiems uždaviniams ir funkcijoms įgyvendinti. - Visuomenei naudingais tikslais šiame įstatyme laikoma veikla tarptautinio bendradarbiavimo, žmogaus teisių apsaugos, mažumų integracijos, kultūros, religinių ir etinių vertybių puoselėjimo, švietimo, mokslo ir profesinio tobulinimo, neformalaus ir pilietinio ugdymo, sporto, socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos priežiūros, nacionalinio saugumo ir kitose srityse(3 str.) <p>Labdarą teikia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lietuvos Respublikoje registruoti labdaros ir paramos fondai, asociacijos, viešosios įstaigos, visuomeninės organizacijos, religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai, tarptautinių visuomeninių organizacijų skyriai (padaliniai). <p>Paramą teikia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lietuvos Respublikos fiziniai, juridiniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, išskyrus politines partijas ir politines organizacijas, valstybės ir savivaldybių įmones bei įmones; - užsienio valstybės, užsienio valstybių fiziniai ir juridiniai asmenys, tarptautinės organizacijos. (5str.) <p>Labdaros gavėjais gali būti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neįgalieji (invalidai); 2) ligoniai; 3) vaikai našlaičiai ir be tėvų globos likę vaikai; 4) nedirbantys pensininkai; 5) bedarbiai; 6) asmenys, kuriems LR įstatymų nustatyta tvarka pripažintas nukentėjusiųjų teisinis statusas; 7) šeimos (asmenys), kurių gaunamos pajamos negali patenkinti jų minimalių socialiai priimtinių poreikių; 8) asmenys, savivaldybių nustatyta tvarka pripažinti nukentėjusiais nuo karo ir kitų nelaimių. <p>Paramos gavėjais gali būti Lietuvos Respublikoje įregistruoti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) labdaros ir paramos fondai; 2) biudžetinės įstaigos; 3) asociacijos; 4) visuomeninės organizacijos; 5) viešosios įstaigos; 6) religinės bendruomenės, bendrijos ir religiniai centrai; 7) tarptautinių visuomeninių organizacijų skyriai (padaliniai); 8) kiti juridiniai asmenys, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai ir kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų steigėjams ir (arba) dalininkams, ir (arba) nariams. <p>Numatomos mokesčių lengvatos</p>	<p><i>Asociacija – savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus.</i> Asociacija privalo turėti bent vieną sąskaitą kredito įstaigoje, bei buveinę Lietuvos Respublikoje. Asociacijos pavadinime gali būti žodžiai „asociacija“, „visuomeninė organizacija“, „susivienijimas“, „konfederacija“, „sąjunga“, „draugija“ ar kiti. (2str.)</p> <p>Asociacijos veiklos ataskaitoje turi būti nurodyta (10str.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) informacija apie asociacijos veiklą įgyvendinant jos įstatuose nustatytus veiklos tikslus; 2) asociacijos narių skaičius finansinių metų pabaigoje; 3) asociacijos metinė finansinė atskaitomybė; 4) samdomų asociacijos darbuotojų skaičius finansinių metų pabaigoje. <p>Valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams įstatymų nenumatytais atvejais ir tvarka, politinėms partijoms ir politinėms organizacijoms, kitoms organizacijoms ir asmenims draudžiama kištis į asociacijos veiklą ir į jos vidaus reikalus (4str.)</p>	<p><i>Viešoji įstaiga – tai pagal šį ir kitus įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant visuomenei naudingą veiklą.</i> Viešoji įstaiga turi turėti bent vieną sąskaitą banke. Viešosios įstaigos buveinė turi būti Lietuvos Respublikoje. (2str.)</p> <p>Viešosios įstaigos steigėjai gali būti valstybės ar savivaldybės institucijos ir kiti iš įstaigos veiklos nesiekiantys sau naudos asmenys, sudarę viešosios įstaigos steigimo sutartį. Steigėjų skaičius neribojamas. (4 str.)</p> <p>Valstybės ir savivaldybių kontrolės institucijos turi teisę įstatymų nustatyta tvarka tikrinti viešosios įstaigos veiklą (11str.).</p>

Sudaryta autoriaus remiantis įstatymais - LR Asociacijų įstatymas (2004); LR Labdaros ir paramos fondų įstatymas (2004); LR Viešųjų įstaigų įstatymas (2004).

Labdaros ir paramos fondų įstatymas reglamentuoja juridinių asmenų, kurių teisinė forma yra labdaros ir paramos fondas, steigimą, valdymą, veiklą, pertvarkymo, pabaigos (reorganizavimo ir likvidavimo) ypatumus. Šio įstatymo turinys leidžia teigti, kad būtent labdaros ir paramos fondų įstatymas yra pagrindas NVO veiklai – įstatyme numatomas platus spektras veiklos krypčių (nuo neformalaus ugdymo iki socialinių problemų sprendimo), labdaros ir paramos gavėjai gali būti ir pavieniai asmenys, ir didelės organizacijos (biudžetinės įstaigos- pvz., biblioteka, viešosios įstaigos – pvz., rajono ligoninė ir pan.)

Tiek LR Asociacijų įstatymas, tiek LR Viešųjų įstaigų įstatymas numato veiklos sritį, kuri yra daug siauresnė, šiuose įstatymuose daugiau apibrėžiami, konkrečiai, asociacijos ar viešosios įstaigos veiklos principai, pobūdis.

Visi šie įstatymai tarpusavyje persipynę – pvz. LR Labdaros ir paramos įstatyme nurodoma, paramos gavėjai gali būti ir viešosios įstaigos, ir asociacijos, ir labdaros ir paramos fondai; viešosios įstaigos ar asociacijos, gali savanoriška veikla prisidėti prie atitinkamų LR Labdaros ir paramos įstatyme nurodytų tikslų įgyvendinimo.

Visuose analizuotuose įstatymuose yra numatytos privalomos ataskaitos, kuriose yra viešos ir pateikia duomenis apie praėjusio laikotarpio atliktus darbus, išteklių (tiek materialių, tiek nematerialių) panaudojimą ir pan.

Lengviau įvertinti Lietuvoje NVO veiklą reglamentuojančią tvarką gali padėti palyginimas su kitos šalies įstatymine baze. Palyginimui pasirinktos Jungtinės Amerikos valstijos, kuriose yra susiformavusios gilios NVO veiklos tradicijos.

JAV teisiniuose aktuose reglamentuojama, kad NVO veikla gali būti trijų formų – neturinčios juridinio asmens statuso asociacijos, korporacijos (jungtinės organizacijos) arba paramos organizacijos. Formaliai bet kuri žmonių grupė gali jungtis į asociaciją ir veikti kaip nevyriausybinė organizacija nepriklausomai nuo valdžios. Tokiu būdu asociacijos lengvai gali atsidaryti banko sąskaitą, priimti paramą bei užtikrinti paslaugas, pabrėžiant tai, kad jos veikia ne siekdamos pelnos asociacijos vadovams ir tarnautojams, o vykdydamos labdaringą veiklą. Todėl asociacijos gali kreiptis į valdžią prašydamos sumažinti pajamų ar kitus šalyje egzistuojančius mokesčius. Korporacijos – dauguma pavieniui veikusių, panašių tikslų siekusių organizacijų jungiasi į vieną, siekdamos sudaryti bendrą organizaciją ir pasidalyti atsakomybėmis. Korporacijoms, kurios, siekia sumažinti mokesčius, valdžia kelia didesnius reikalavimus – jos turi įrodyti, kad veikia bendro tikslo link ir jungia kelias organizacijas, o ne pavienius asmenis. JAV į korporacijas jungiasi dauguma ne pelno organizacijų – mokyklos, koledžai, ligoninės, bibliotekos ir pan. Paramos organizacijos yra kuriamos ir lėšos renkamos konkrečiam tikslui (pvz.: stipendijoms) ir visa atsakomybė atitenka paramos fondo kūrėjui. Daugelis JAV organizacijų yra įkurtos būtent, kaip paramos organizacijos (Salamon, 1996).

Tiek Lietuvos, tiek JAV nevyriausybinų organizacijų veiklą reglamentuojantys įstatymai numato, iš esmės, tokias pat, bendriausia prasme, organizacijų rūšis – asociacijos, paramos labdaros fondai, korporacijos (JAV) viešosios įstaigos (Lietuvoje) bei numato beveik vienodus veiklos tikslus.

Nevyriausybinų organizacijų plėtros koncepcijoje (2010) iškeliamos dėl netobulos teisinės bazės kylančios problemos – t.y. NVO sąvokos ir paramos gavėjo statuso neapibrėžtumas, NVO finansavimo ir atskaitomybės problemos, visuomenei naudingos veiklos ir viešųjų funkcijų delegavimo klausimai, bei NVO steigimosi ir veiklos reguliavimo klausimas.

Nepaisant to, kad Lietuvoje įvairios NVO veikia jau daugiau nei dešimtmetį, tačiau atrodytų nesudėtingos problemos, neišspręstos.

1.3. Nevyriausybinų organizacijų rūšys

Šiomis dienomis, nevyriausybinių sektoriaus svarba labai išaugo, tai pasireiškia NVO įvairove – NVO veikia įvairiuose lygiuose – tarptautinės organizacijos, šalies ar konkrečioje bendruomenėje veikiančios organizacijos; užsiima įvairia veikla – socialinis aprūpinimas, švietimas, įvairūs tyrimai ir pan.) (Ossewaarde, R., Nijhof, A., Heyse, L., 2008).

Nevyriausybinų organizacijų skirstymas skiriasi, pagal tai, kuria kryptimi NVO veikia, kokių tikslų siekia, kiek NVO veikloje dalyvauja žmonių – tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaujančių.

Dažnai nevyriausybinių organizacijos yra skirstomos pagal veikimo kryptį (orientaciją) bei pagal veiklos intensyvumą (3 lentelė).

3 lentelė

NVO rūšys

Nevyriausybinių organizacija (NVO)			
<i>Pagal veikimo kryptį:</i>		<i>Pagal veiklos intensyvumą:</i>	
Labdaringa veikla	Veikiama iš viršaus į apačią, kai paslaugų (labdaros) gavėjai neįsitraukia į veiklą. Tokio tipo NVO veikla susijusi su skurstančiais, kuries reikalinga parama maistu, rūbais ir pan., bei po įvairių stichinių nelaimių nukentėjusių žmonių pagalbėjimas.	Bendruomeninės organizacijos	Atsiranda iš pačių žmonių iniciatyvos. Tai gali būti sporto klubai, moterų, kaimynystės, religinės ar mokymo organizacijos. Šių organizacijų tikslas - savitarpio pagalba.
Orientuota į paslaugas veikla	Tai įvairios sveikatos, švietimo, šeimos planavimo paslaugos, kurių programą sukuria NVO. Šių paslaugų gavėjai aktyviai dalyvauja veikloje.	Aprėžiančios visą miestą organizacijos	Tai yra įvairios verslo koalicijos, klubai (pvz. ROTARY), etninės ir mokymo grupės, realiai egzistuojančios kitiems tikslams, tačiau įsitraukia ir į pagalbos vargstantiems veiklą.
Dalyvavimu pagrįsta veikla	Tai įvairūs savitarpio pagalbos projektai, kuriuose dalyvaudami žmonės prisideda prie projekto įgyvendinimo pinigais, įrankiais, medžiagomis, darbu ar kt.	Nacionalinės NVO	Visoje šalyje veikiančios NVO (pvz. Raudonasis Kryžius).
Igalinanti veikla	Projektų tikslas yra padėti	Tarptautinės NVO	Šių organizacijų veikla

	neturtingiems žmonėms plėtoti aiškesnį supratimą apie socialinius, politinius ir ekonominius veiksnius, turinčius įtakos jų gyvenimui, ir didinti jų supratimą apie savo potencialo galią kontroliuoti savo gyvenimą. Šiuo atveju NVO veikia kaip priemonė skatinanti žmogų.		apima ir smulkesnių NVO veiklos finansavimą, ir savarankiką veiklą vykdančius projektus.
--	--	--	--

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: William, C. (1991). Non-Governmental Initiatives in ADB, *The Urban Poor and Basic Infrastructure Services in Asia and the Pacific*. Asian Development Bank, Manila. Interaktyvus. [žiūrėta 2009-12-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html>>

Willets (2002) teigia, kad yra įvairių būdų, kaip nevyriausybinės organizacijos yra struktūruojamos, tačiau klasikiniu modeliu autorius laiko narystės organizacijas, kurios veikia hierarchiškai tam tikroje teritorijoje – atskiros žmonių grupės veikia vietinėje terpėje, kurią koordinuoja didesnė organizacija veikianti šalyje, ar net pasaulyje (pvz. Raudonasis kryžius). Vienoje šalyje veikiančios NVO bus vadinamos nacionalinėmis, o susijungusios kelios nacionalinės NVO tampa tarptautinėmis.

Kitas šio autoriaus (Willets, 2002) nevyriausybinių organizacijų skirstymas yra pagal tai ar NVO veikia ar agituoja veikti, t.y. NVO, kurios vykdydamos projektus įvykdo nedidelius pasikeitimus, ir NVO, kurios įtakodamos politinę sistemą, netiesiogiai paskatina didelius pokyčius. „Veikiančių“ nevyriausybinių organizacijų veikla labiau sietina su savanorišku darbu, paramos konkrečioms atvejams ieškojimu, tuo tarpu „agituojančios“ nevyriausybinės organizacijos sprendžia, kaip laimėti žmonių laiką, kurį jie galėtų skirti problemai spręsti. Abu šie NVO tipai yra glaudžiai susiję, ir „veikianti“ organizacija gali pereiti į „agituojančią“ ir atvirkščiai – pavyzdžiui, tokios „veikiančios“ nevyriausybinės organizacijos kaip NVO už žmogaus teises ir NVO už moterų teises, gali susivienyti ir tapti „agituojančia“ nevyriausybine organizacija kovojančia prieš diskriminaciją.

Donald H. Schepers (2006) nurodo, kad NVO diferencijuojamos geografinius skirtumus, t.y. pagal tai, kur organizacija - šiaurėje ar pietuose. Šis geografinis skirtingumas yra reikalingas dėl dviejų tikslų. Pirmiausiai paminėtinas turto (gerovės) skirtumas. Šiaurės NVO yra tose vietovėse, kur ekonomika yra gerai išsivysčiusi, dėl to ir NVO finansavimas yra ženkliai didesnis (pvz.: Skandinavijos šalys). Tuo tarpu pietiniuose rajonuose ekonomika vis dar vystosi, todėl ir NVO finansavimas yra minimalus. Nepaisant tokio suskirstymo į šiaurę ir pietus, besąlygiško paklusimo šiai „taisyklei“ nėra, nes kartais ir šiaurės NVO gali būti menkai finansuojama, ir atvirkščiai – pietų NVO gali gauti ženklų finansavimą. Antras skirtumas – prioritetinių problemų sprendimas. Pietų NVO prioritetinės problemos yra labiau socialinės – ekonominės; konkrečiau – tai priespauda, pilietiniai karai, žmogaus teisių pažeidimai ir išlikimas. Šiaurės NVO lokalizuojasi Jungtinėse valstijose ir Europoje, prioritetinės šių NVO veiklos sritys yra aplinka ir socialinė gerovė. Tačiau labai dažnai Šiaurės NVO veikia ir Pietuose, padėdamos spręsti tiems kraštams būdingas ekonomikos neišsivystymo, socialinės gerovės problemas.

Nevyriausybinių organizacijų skirstymą, būdinga Lietuvai, pateikia Šimašius (2007). Autorius išskiria tokias Lietuvoje veikiančias NVO rūšis:

- Asociacijos – tai dažniausiai NVO forma Lietuvoje (Žukaitė, Ramonaitė ir kt. (2006) cit pagal Šimašius, 2007).
- Viešosios įstaigos;
- Labdaros ir paramos fondai;
- Specifinės ne pelno organizacijos (pvz.: tautinės bendrijos, įvairios draugijos, sąjungos, religinės bendruomenės, profesinės sąjungos, politinės partijos ir pan.)

Kontinentinės teisės tradicijos šalyse yra ryškus atskyrimas tarp ne pelno organizacijų, kurių vidinė struktūra paremta turtiniais įnašais, ir ne pelno organizacijų, kurių vidinė struktūra paremta naryste. Apibendrintai pirmosios rūšies organizacijos vadinamos fondais (angl. "*foundations*"), o antrosios rūšies - asociacijomis (angl. "*associations*"). Fondams būdinga tai, kad jie neturi narių, bet turi steigėjus, savininkus, dalininkus ir kt., kurie yra kažkuo prisidėję prie organizacijos steigimo ar tolimesnio gyvavimo. Asociacijose visuomet yra nariai, kurie gali įstoti į asociaciją ir išstoti iš jos. Asociacijos nariai gali turėti labai plačius įsipareigojimus asociacijai, tačiau dažniausiai jie apsiriboja pareiga mokėti nario mokestį ir laikytis įstatų (Šimašius, 2000).

2. SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ IR NVO PARTNERYSTĖ

Lietuvoje pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius bendruomenėje yra savivaldybė. Ji analizuoja bendruomenės poreikius ir planuoja lėšas, reikalingas socialinėms paslaugoms finansuoti. Savivaldybė yra atsakinga už socialinių paslaugų teikimą jos teritorijoje gyvenantiems asmenims. Pagrindinės socialinių paslaugų organizavimo funkcijos savivaldybėms perduotos įgyvendinant decentralizavimo principą. Svarbu, kad socialinės paslaugos būtų organizuojamos „arčiau žmogaus“. Socialinių paslaugų klientui turi būti aišku, kur kreiptis dėl socialinių paslaugų gavimo. Sistema turi būti paprasta ir suprantama (Vasiliauskiene, 2006).

Nevyriausybinio organizacijų, kaip socialinių paslaugų teikėjų, dalyvavimas yra svarbus socialinių paslaugų tinklo efektyvumo rodiklis, nes padeda išplėsti socialinių paslaugų pasiūlą. Jos greičiau užmezga ryšį su pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis ir teikia efektyvesnę pagalbą nei valstybinės institucijos, nes lanksčiau reaguoja į pokyčius visuomeniniame gyvenime: į pasikeitusius įstatymus, besikeičiantį socialinėje atskirtyje esančių asmenų socialinį statusą, kylančias naujas problemas. Nevyriausybinėms organizacijoms būdinga tai, kad jos rodo iniciatyvą „iš apačios“, pirmosios nustato poreikius visuomenėje, taiko naujus, netradicinius problemų sprendimo būdus, dažnai sprendžia tas problemas, kurias viešojo politika sprendžia iš dalies arba nesprendžia visiškai (Dromantienė, 2003).

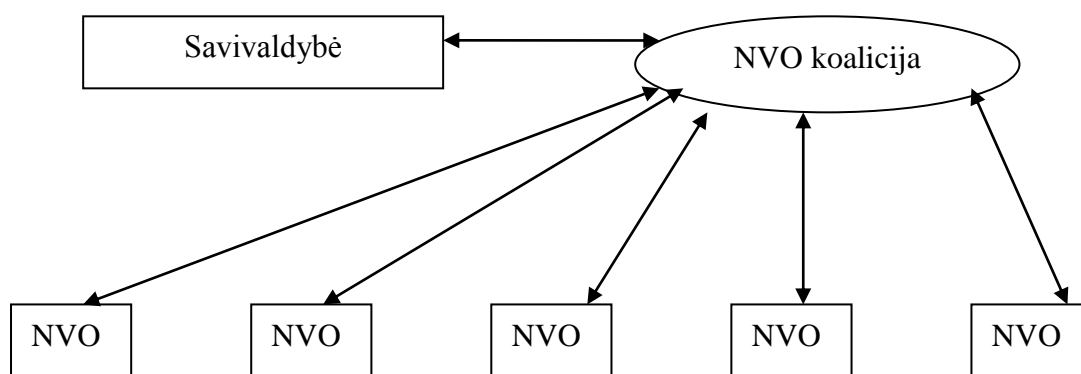
Valdžios sektorius kuria privalomus normatyvus, siekia sukurti lygias galimybes visiems suinteresuotiems naudotis paslauga bei garantuoti paslaugų stabilumą ir tęstinumą. Šio sektoriaus veiklos prioritetai yra teisinių aktų, strategijų ir atitinkamų sąlygų kūrimas, veikiant per kitus sektorius bei stiprinant vietos bendruomenės saitus. Kai problemą reikia spręsti kompleksiskai ir rūpintis riboto dydžio vartotojų grupe bei pelnyti didžiulį jų pasitikėjimą, nevyriausybinių sektoriaus organizacijos geriausiai vykdo tas užduotis, kurios gauna mažas ar nulines pajamas (Mažylis, Vazgelavičius, 2004).

Savivaldybė teikia paramą NVO tiek pinigais, tiek patalpomis. Suprantama, kad NVO yra dažnai nepatenkintos, jog paramos per mažai, o valdžios institucijos dažnai teigia, jog parama naudojama neefektyviai. Apibendrintai galima konstatuoti tai, kad paramos NVO apimtys nėra tiksliai žinomos. Parama yra teikiama ne centralizuotai, bet per įvairias kultūros, socialines ir kitas institucijas. Paramos teikimo principai nėra nusistovėję ir universalizuoti. Pastaruoju metu stebima tendencija visokeriopai apriboti paramos natūra (patalpomis) teikimą. Alternatyva paramai yra **viešas paslaugų pirkimas iš NVO**. Jis skiriasi tuo, kad parama duodama ne šiaip veiklai, o suformuluojami tikslai ir uždaviniai, kuriuos NVO turi įgyvendinti už suteiktas lėšas. Lietuvoje šis mechanizmas pradamas taikyti vis plačiau. Deja, kol kas jis nėra pakankamai plačiai taikomas, o jo mechanizmas nėra nusistovėjęs. Skirtingose savivaldybėse tai daroma labai įvairiai. Bendra tendencija yra ta, kad šios paslaugos turi būti perkamos viešai. Politine prasme Lietuvoje yra visiška NVO kūrimo ir veiklos laisvė. Diskutuojama daugiau tik apie tai, kaip efektyviau įtraukti NVO į valstybės ir savivaldybių valdymą.

Tam naudojami įvairūs mechanizmai, o daugiausiai oficialių konsultacinių tarybų sukūrimas, **konsultacijos su NVO priimant sprendimus**, kiek tai susiję su jų veiklos sfera. Kaip minėta, nors yra bendradarbiavimas, tačiau jis nėra labai nusistovėjęs ir kartais tenka susidurti su NVO nepasitenkinimu, kad jos nepakankamai išklausomos ir į jų pasiūlymus nepakankamai atsižvelgiama. (Šimašius, 2000).

Bendradarbiavimas tarp savivaldybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų gali būti plėtojamas arba pavienių organizacijų iniciatyva, arba jų asocijuotų struktūrų pagrindu. Pirmuoju atveju bendradarbiavimas yra suprantamas kaip nevyriausybinių organizacijų resursų ir gebėjimų panaudojimas savivaldybės vykdomų funkcijų atlikimo atžvilgiu. Kitu atveju – toks bendradarbiavimas gali būti suprantamas ir kaip nevyriausybinių organizacijų siūlomų savivaldybei vykdyti funkcijų, kuri jų nevykdo, atlikimas nevyriausybinių organizacijų pastangomis. Tokiu atveju nevyriausybines organizacijas turi visas galimybes iškelti problemas ir bendruomenei ar jos grupei opius klausimus viešai ir imtis jų sprendimo, tam tikros veiklos vykdymo. Tai galima vadinti subsidarumo principu, kuomet atitinkamų problemų sprendimo iniciatyvos ar veiklos imasi ne valdžios institucija, o patys gyventojai savarankiškai, arba per nevyriausybines organizacijas.³

Mažylio, Vazgelavičiaus (2004) teigimu, abipusis sektorių bendradarbiavimas yra svarbus dėl keleto priežasčių. Pirmiausiai, ir savivaldybes, ir nevyriausybines organizacijas vienija bendras uždavinys – patenkinti piliečių poreikius ir padėti jiems spręsti opias problemas. Antra, palankių sąlygų nevyriausybinių organizacijų veiklai sudarymas ir bendradarbiavimas su jomis leidžia savivaldybei decentralizuoti valdymą ir sumažinti išlaidas, pasidalyti su visuomene socialinės atsakomybės našta, greičiau ir sėkmingiau sukurti ir puoselėti demokratinę visuomenę. Autoriai siūlo lygiavertės partnerystės modelį (žr. 2 paveikslą).

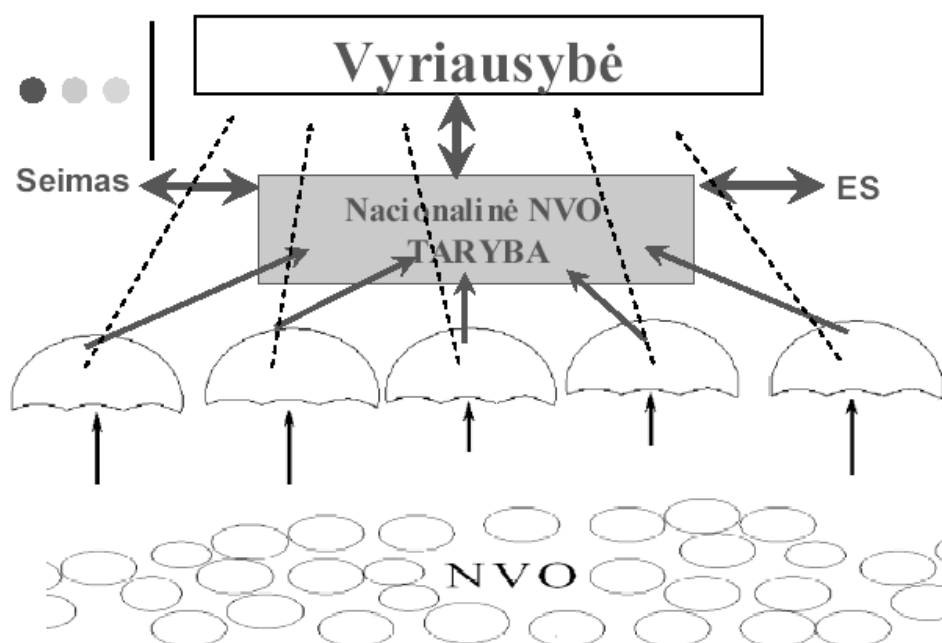
2 pav. Lygiavertės partnerystės lygmuo.

Šaltinis: Mažylis, L., Vazgelavičius, D. (2004). Nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis, teikiant socialines paslaugas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2004.29. p. 117-133*

³ Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_neyriausybiniu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis

Lygiavertė partnerystė, kuri remiasi savivaldybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimu, leidžia efektyviau teikti paslaugas. Efektyvumą šiuo atveju užtikrina smulkių nevyriausybinių organizacijų jungimasis į koalicijas, skėtines organizacijas, kurios aprėpia platesnį spektrą problemų.

Bendresnėje, valstybės mastu veikiančioje bendradarbiavimo schemeje atsiranda Nacionalinė NVO taryba. Šiuo metu siekiama sudaryti nacionalinę NVO komisiją/tarybą, kurią sudarytų asocijuotų struktūrų deleguoti atstovai. Tokiu būdu būtų užtikrintas aiškus atstovavimo bei atskaitomybės mechanizmas, koordinuojami inicijuojami, svarstomi ar priimami sprendimai su nevyriausybinėmis organizacijomis, veikiančiomis įvairiose srityse. Taip pat tai užkirstų kelia dominuoti atskiroms organizacijoms, kurios galėtų daryti įtaką Vyriausybei ar Seimui, o jų sprendimai atsilieptų ne vienos organizacijos ar srities NVO, bet visam sektoriui.

3 pav. Nacionalinės NVO tarybos modelis

Šaltinis: Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų tarybos sukūrimo studija. 2009m. rugpjūtis. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Interaktyvus. [Žiūrėta: 2009-01-04]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/lt/files/main/Nvo_taryba_studija.pdf

Narystės skėtinėse organizacijose nauda – akivaizdi. Išauga informacijos prieinamumas, finansiniai šaltiniai, didėja vykdomos veiklos efektyvumas, sustiprėja organizacijų įtaka, solidarumas ir parama, išauga problemų, gerosios praktikos ir nepakankamai atstovaujamų grupių matomumas. Bullain, Toftisova (2005) pastebi, kad ne tik vietinės valdžios parama, bet ir Europos Sąjungos parama yra lengviau pasiekiami susibūrus į skėtines organizacijas, koalicijas ir pan.

NVO ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimo galimybės intensyviai svarstomos. Nevyriausybines organizacijas jungiasi į koalicijas, kad galėtų sukurti tvirtą tinklą organizacijų, kuriomis pasitikėtų ir visuomenė ir valdžios sektorius.

2.1. Politikos transformacijos įtaka valdžios institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimui

Lietuvoje nėra valdžios institucijų ir NVO bendradarbiavimo tradicijų, kaip Kučikas (2001) pastebi, sovietinėje visuomenėje aiškiai dominavo valstybės valdžios sektorius, visas viešasis gyvenimas buvo režimo reglamentuojamas, paliekant individui ar individų grupei tik ribotą saviraiškos laisvę ir tai tik tada, jei tokia veikla nekėlė kritiškų klausimų sistemos veikimo atžvilgiu. Trečiasis sektorius (NVO) buvo suprantamas, kaip „valdžios rankų prailginimas“. Visuomeninės organizacijos veikė daugiausiai kultūros ir sporto srityse, profsąjungos, kūrybinės bendrijos, vaikų ir jaunimo organizacijos, (pionieriai ir komjaunimas) telkusios žmones, organizavusios laisvalaikio užimtumą, siekė pagrindinio tikslo – ugdyti tarybinį pilietį. Šias organizacijas steigė, kontroliavo ir finansavo valstybės valdžia. Devintojo dešimtmečio pabaigoje, ypač Sąjūdžio metu nusiritusi pilietinių iniciatyvų banga, sujudino daugelį žmonių, sutelkė juos bendram tikslui ir aktyviai veiklai. Anot Kučiko (2001), kiekviena demokratinė visuomenė savo gerovę ir plėtrą grindžia trijų banginių principu. Tai - laisvoji rinka, kuriai atstovauja verslo sektorius; demokratiškai išrinkta valdžia, kurios atstovai yra parlamentariai ir vykdomosios valdžios institucijų ir įstaigų darbuotojai; savanoriškos piliečių institucijos (tarp jų ir nevyriausybines organizacijos). Visuomenės transformaciją rodo 2 paveikslas.

4 Pav. Visuomenės transformacijos modelis

Šaltinis: Kučikas, A. (2001). Didieji lūkesčiai. Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. P. 6-11. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.

Pilietinę visuomenę sudaro savanoriškos asociacijos ir neformalūs bendradarbiavimo tinklai, kur individai ir grupės įsitraukia į veiklą, siekiant remti visuomenės gerovę. Suprastintą visuomenės modelį galima būtų priskirti trimis sektoriams: valdyba, privatus sektorius (ir biznio struktūros) ir pilietinė visuomenė. Pilietinės visuomenės pilietinė veikla skiriasi nuo valdybos įgyvendintos veiklos, nes ji yra savanoriška, ji skiriasi ir nuo privačios veiklos, priklausančios nuo rinkos reikalavimų, o taip pat ieško bendro įvairių sektorių pagrindo, siekiant užtikrinti visuomenės gerovę. Dažnai apibūdinama kaip „trečias sektorius“, pilietinė visuomenė užtikrina esminį piliečių ir valstybės ryšį, o taip pat tarnauja rinkos jėgų balansui (Rayner, 2004).

Visuomenės modernizavimo procese pastebimi neapibrėžti ir dažnai netgi priešiški tradicinių valdžios institucijų ir viešąją veiklą pradėjusių nevyriausybinių organizacijų santykiai. Taip buvo dėl to, kad transformacijos metu nebuvo aiškiai suvokta ir pagrįsta skirtingų sektorių institucijų

bendradarbiavimo prasmė. Šiuo atveju svarbiausiais probleminiais klausimais (pagal Kučiką, 2001) buvo kodėl ir kaip tradicinės valdžios institucijoms dalytis valdžią su piliečių iniciatyvomis, kad būtų užtikrintas visuomenei reikalingo socialinio saugumo bei teikiamų paslaugų minimumas. Juolab, kad buvo suprasta, jog *pilietinio sektoriaus stiprinimas, palankių sąlygų nevyriausybinų organizacijų veiklai sudarymas ir bendradarbiavimas su jomis, leistų valstybei decentralizuoti valdymą ir mažinti jo išlaidas, pasidalyti su visuomene socialinės atsakomybės našta, greičiau bei sėkmingiau sukurti vakarietišką, demokratinę visuomenę.*

Modernizacijos procese Kučikas (2001) vertindamas pirmąją valdžios institucijų ir nevyriausybinų organizacijų patirtį pastebi, kad nevyriausybinų organizacijų laikysenai būdinga:

- per didelis savo vaidmens ir galimybių sureikšminimas bei jėgų pervertinimas;
- skubėjimas prisitaikyti prie finansinę paramą teikiančių institucijų prioritetų;
- valios veikti pagal savo pašaukimą stoka, vedanti į ribotumą ir stagnaciją;
- organizacijų bendradarbiavimui reikalingos motyvacijos ir supratimo stoka;
- nevyriausybinių sektoriaus analitikų bei profesorių stygius.

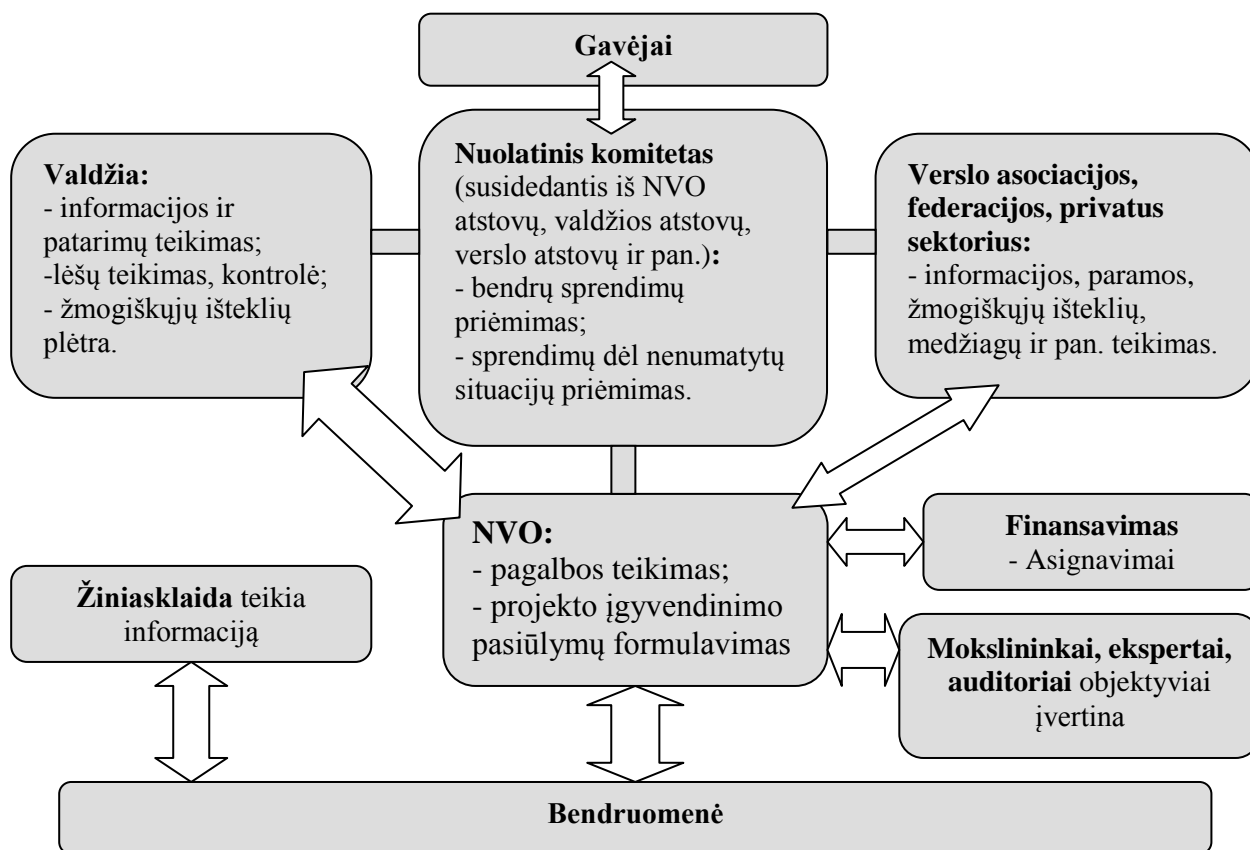
Valstybės sektoriui, kaip kitai bendradarbiaujančiam pusei būdinga:

- per didelis noras nevyriausybinų organizacijų rankomis išspręsti sudėtingas socialines problemas;
- neadekvatus rezultatų kiekybės ir kokybės atžvilgiu reikalavimai;
- nelankstumas bendradarbiaujant su nevyriausybinių organizacijomis, pavojingas abipusis susisaistymas bei paramos teikimo tolydumo stygius;
- nepakankamas parterių įtraukimas į veiklos ir paslaugų planavimo ir sprendimų priėmimo procesą, nesugebėjimas identifikuoti atitinkamoje srityje pilietiniam sektoriui atstovaujančias organizacijas ar jų junginius.

Vertinant nevyriausybinų organizacijų plėtrą kaip teigiamą demokratinės visuomenės aspektą, piliečių įgalinimą dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose bei formuojant viešąją politiką, galima būtų daryti išvadą, jog nevyriausybinų organizacijų buvimas *pats savaimė* dar nesudaro pakankamo pagrindo manyti, kad jos plėtoja demokratinius procesus ir piliečių vardu įtakoja sprendimų priėmimus valdžios institucijose. Veikiau tai yra tik paskata plačiau analizuoti nevyriausybinų organizacijų ir viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimo praktinius aspektus, vertinant teises ir procedūrinės tokio santykio galimybes, siekiant pateikti konkrečias išvadas ar siūlymus – kaip nevyriausybinų organizacijų santykiai su viešojo administravimo institucijomis galėtų ar turėtų būti formuojami, remiantis ne tik teisės aktais, bet ir nusistovėjusia praktika, pačių organizacijų vertybėmis bei politine –socialine šalies sistema.⁴

⁴ Lietuvos nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybinu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis

Siektinas bendradarbiavimo pavyzdys galėtų būti 5 pav. Pavaizduota schema, kurioje parodomas, ne tik NVO ir valdžios santykis, bet ir kitų NVO veiklą įtakančių struktūrų santykiai. Iš paveikslėlio matoma, kad nuolatiniai ryšiai turėtų būti tarp NVO, valdžios ir privataus sektorių. Tačiau NVO veikloje lygiai taip pat svarbus bendruomenės, žiniasklaidos bei ekspertų vaidmuo.

5 pav. Bendrosios bendradarbiavimo operacijos.

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: International Cooperations and NGO's. (2007). Interaktyvus. [Žiūrėta 2009-12-25]. Prieiga per internetą: <http://www.mofa.go.jp/POLICY/oda/category/ngo/partnership/english.pdf>

Apibendrinat, galima teigti, kad Lietuvos nevyriausybinės organizacijos ir vietos valdžia neturi gilių partnerystės tradicijų, tačiau užsienio šalių patirtis rodo, kad NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimas yra naudingas siekiant veiklos efektyvumo.

2.2. Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių sąveika – pasitikėjimo santykių kūrimas

Vietos savivaldos įstatymo tikslas (1994), kuriuo remiantis Lietuvoje veikia savivaldybės, yra „skatinti ir plėtoti vietos savivaldą kaip demokratinės valstybės raidos pagrindą“. Šis tikslas, galima teigti, atspindi aiškią valstybės poziciją, jog be tvirto savivaldos pagrindo negalima bendroji demokratinės valstybės raida. Tačiau ne tik savivaldos, kaip instituto, veikimas atitinkamoje

teritorijoje, bet ir kiekvieno šalies piliečio dalyvavimas valstybės gyvenime ir jos valdyme yra pagrindinis pamatas demokratijai⁵.

Vietos savivaldos įstatyme (1994) pateikti savivaldos principai tiesiogiai nukreipia į tiesioginį piliečių dalyvavimą, tvarkant savivaldos klausimus (4 lentelė).

4 lentelė

Vietos savivaldos įstatymo (1994) principų reikšmė NVO veiklai

Vietos savivaldos įstatymo (1994) principai	Piliečių dalyvavimo interpretavimas
<i>Gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus. Savivaldybės institucijos sudaro sąlygas gyventojams tiesiogiai dalyvauti rengiant sprendimų projektus, organizuojant apklausas, susirinkimus, sueigas, viešą peticijų nagrinėjimą, skatina kitas pilietinės iniciatyvos formas. Savivaldybės institucijos diegia savivaldos principus švietimo, kultūros ir kitose įstaigose, remia visuomeninių organizacijų iniciatyvas, susijusias su viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymu.</i>	Šis savivaldos principas turėtų būti vienas reikšmingiausių aktyviems piliečiams ir nevyriausybinėms organizacijoms, kurios vienija asmenis konkrečiose interesų srityse ar kurių veikla yra skirta miesto gyventojų viešųjų poreikių tenkinimui, ginant savo interesus vietos savivaldybės institucijose. Vien <i>tai, jog savivaldos institucijų veikimo principas yra ne tik tarnauti žmonėms, įtraukti piliečius į sprendimų priėmimą, bet ir įgalinti juos tai daryti, suteikia rimtą pagrindą manyti, jog nevyriausybinių organizacijų svarba ir jų vykdoma veikla yra reali pagalba, o ne kliūtis, savivaldybėms įgyvendinti savo funkcijas ir tiesiogiai tarnauti žmonėms.</i>
<i>Bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas arba viešumas ir reagavimas į gyventojų nuomonę.</i>	Miesto gyventojai ar jų atstovai turi teisę susipažinti su savivaldybės institucijų priimtais sprendimais, taip pat pagrindžia būtinybę gyvendinti piliečių dalyvavimo sprendimų priėmime bei viešųjų reikalų tvarkyme principus.

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiniu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis

Salamon (2001) nuomone, sprendžiant šiandienos problemas, nebepakanka individualių veiksmų – pagrindinis sėkmę garantuojantis rodiklis yra bendradarbiavimas tarp sektorių. Būtent bendradarbiavimo santykių užtikrinimas kuria pilietinę visuomenę, kuri domisi savo šalies, rajono problemomis, noriai įsitraukia į tų problemų sprendimą.

Socialinis pasitikėjimas galėtų būti apibrėžiamas, kaip visuomenės būklė, kai visuomenės nariai pasitiki vienas kitu, yra linkę bendradarbiauti, o ne konfliktuoti. Akivaizdžios yra socialinio pasitikėjimo sąsajos su moraline atskaitomybe ir pilietiniu sąmoningumu (Guogis, Gudelis 2003).

Pasitikėjimas užsimezga, kai piliečiai bendromis pastangomis, o ne individualiai siekia tikslo. Pasitikėjimas gali būti analizuojamas keliais lygmenimis. Pirma, pasitikėjimas kaip socialinių santykių (vienpusių ar abipusių) bruožas. Šis pasitikėjimo lygmuo analizuojamas racionalaus pasirinkimo teorijose. Esminė pozicija tokia: pasitikintis ir tas, kuriuo pasitikima, vienas kitą suvokia kaip racionalius veikėjus, siekiančius maksimizuoti „pelną“ ir minimizuoti praradimus. Svarbiausia pasitikinčiojo (ir to, kuriuo pasitikima) problema – informacijos apie situaciją trūkumas, o kartu

⁵ Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiniu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis

neaiškumas ir netikrumas. Sudėtingesnės pasitikėjimo sistemos pasireiškia kooperacijos atvejais, kolektyviniais veiksmais siekiant bendro tikslo. Pasitikėjimas yra sėkmingo bendradarbiavimo išankstinė sąlyga ir rezultatas. Šis požiūris taikomas nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios sąveikos analizėje. Antra, pasitikėjimas gali būti suvokiamas ir kaip asmeninė savybė, ir kaip tam tikras kultūrinis aspektas. Asmeninio pasitikėjimo ignoravimas niveliuoja asmenybės elgesio turtingumą bei įvairumą, atmeta emocionalumą bei iracionalumą. Analizuojant pasitikėjimą kultūriniu aspektu, „sprendimas“ pasitikėti ar nepasitikėti yra priimamas priklausomai nuo kultūrinio konteksto, normų, sulaikančių arba skatinančių pasitikėjimą. Kitaip tariant, vieni socialiniai vaidmenys reikalauja pasitikėjimo, kiti turi pateisinti pasitikėjimą jais arba, atvirkščiai, reikalauja nepasitikėjimo (Bučaitė, Ambotaitė – Mazeliauskienė, 2005).

Garvey (2009) nuomone, ypač svarbi nevyriausybinių sektoriaus ir valdžios partnerystė tuomet, kai bendruomenę ištinka bėda (pvz.: ekonominė krizė). Anot autoriau, tokiais momentais NVO tampa ekonomikos varikliais, nes nevyriausybinių organizacijų greičiau reaguojama į problemas ir lengviau suburia žmonės veiklai.

Boulding, Gibson (2009) teigia, kad tam, kokie santykiai yra tarp NVO ir savivaldybės, didelės reikšmės turi savivaldybės dydis (gyventojų skaičius savivaldybėje) ir nuo to priklauso, ar NVO remia ar prieštarauja vykdomai politikai. Mažesnėse bendruomenėse nevyriausybiniams organizacijoms siekti savo tikslų yra lengviau, nes paprasčiau mobilizuoti žmones. Tuo tarpu didelėse bendruomenėse yra sunkiau suburiamos vienam tikslui.

Siekiant sukurti pasitikėjimu grįstą bendradarbiavimą, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės turi dirbti vieno tikslo link. Kryptingai veiklai yra reikalingas strateginis planas, kuriame atsispindi veiklos prioritetai, problemos, tikslai, vizija, misija. Pastaruoju metu strategiškai veikti ypač aktualu nevyriausybiniams organizacijoms ir kaip teigia Ricardo Wilson-Grau, (2003) nebeužtenka ilgalaikio strateginio plano – organizacijos nariai turi mąstyti strategiškai esamoje situacijoje, visuose organizaciniuose lygiuose. NVO turi nuolat kurti naujas strategijas, kad pasiektų organizacijos paskirtą atitinkantį tikslą. Organizacijos sėkmė priklauso nuo strateginio valdymo t.y. paraleliai derinamo strateginio mąstymo ir planavimo. Strateginis rizikos valdymas yra naujas požiūris į ypatingos vertės NVO, kurios misija yra socialiniai pokyčiai. Strateginis rizikos valdymas leidžia NVO maksimalizuoti galimą sėkmę ir sumažinti pavojų, sprendžiant atitinkamas problemas.

Visų pirma nevyriausybinių organizacijų veikla sukuria galimybes politikams susikurti gerą vardą. Beveik visų nevyriausybinių organizacijų darbas yra vertingas – rūpinasi vargingiau gyvenančiais, užsiima šviečiamąja veikla (seminarai smulkiems verslininkais, amatininkais ir pan.), ar, paprasčiausiai, telkia bendruomenę, bendriems tikslams. O politikai stengiasi įtikinti NVO, kad užsitikrintų paramą rinkimuose. Antra, NVO veikla gali sukurti asociatyvų efektą – suburiant žmones, sukuriant socialinį kapitalą, didinat pasitikėjimą. Nors iš kitos pusės, NVO taip pat gali ir motyvuoti piliečius prieštarauti valdžiai (Boulding, Gibson, 2009).

Bučaitė, Ambotaitė – Mazeliauskienė (2005) suformavo bendrąją pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schemą (6 paveikslas).

6 pav. Loginė pasitikėjimo instituciniuose tinkluose kūrimo schema

Šaltinis: Bučaitė, J., Amotaitė – Mazeliauskienė, I. (2005). Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinų organizacijų sąveikoje. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 13, p. 74-82. Kaunas.

Apibendrinant paveikslą, galima teigti, kad NVO ir viešosios valdžios sąveikos rezultatas yra institucinių tinklų susiformavimas, sudarantis prielaidas pasitikėjimui, bendradarbiavimui kurti bei skatintis įvairių išteklių mainus. Ši schema galėtų būti bendros gairės, kuriant įstatymą dėl NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo. Lietuvoje iki šiol nėra teisės akto reguliuojančio valstybės ir nevyriausybinių sektoriaus santykius. Tuo tarpu Anglijoje, Danijoje, Estijoje, Vengrijoje, Vokietijoje, Maltoje yra įteisinti įvairūs teisės aktai, kuriais tiksliai apibrėžiami bendradarbiavimo santykiai.

2.3. Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo formos

Savivaldybėms bendradarbiauti su savo regiono NVO yra paprasčiau, nes sprendžiamos problemos yra artimesnės, geriau žinomos, todėl vietiniame lygmenyje priimami bendri sprendimai linkę būti praktiški ir mažiau politiški (Bullain, Toftisova, 2005). Vietiniai susitarimai turi tokias teigiamas pasekmes kaip bendruomenės poreikius atitinkančių paslaugų kūrimas, efektyvesnis išorinio finansavimo naudojimas, vietinių grupių įsitraukimas į aukščiausios vertės socialinių paslaugų teikimą bei bendruomenės poreikių planavimą.

Mažylis, Vazgelavičius (2004) išskiria vienai ir kitai šaliai priimtinas bendradarbiavimo formas:

- *nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimas*: tai galimybė NVO atstovams sutartiniais pagrindais dalyvauti savivaldybės politinių struktūrų ir vykdomųjų institucijų veikloje; prie nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimo taip pat priskiriamos bendros darbo grupės su savivaldybės atstovais vietos bendruomenės problemoms spręsti, taip pat finansavimo iš savivaldybės biudžeto prioritetų nustatymo grupės.

- *finansinė parama*: tai nevyriausybinių organizacijų vykdomų projektų finansinis rėmimas savivaldybės lėšomis ir finansavimo principų, taisyklių bei tvarkos patvirtinimas;
- *nefinansinė parama*: tai įvairios kitos materialinės ir nematerialinės bendradarbiavimo formos (Savickas, 2000, cit. pas Mažylis, Vazgelavičius (2004)). Nefinansinė parama gali būti įvairi:
 - pagalba, naudojantis savivaldybės technine infrastruktūra, pavyzdžiui, transporto suteikimas, galimybė naudotis internetu, leidimas pasinaudoti savivaldybės konferencijų sale. Savicko (2000) (cit. pas Mažylis, Vazgelavičius, 2004) teigimu, bendrojo naudojimo techninės bazės kūrimas yra taikomas daugelyje Europos šalių. Tai leidžia taupyti ribotas lėšas;
 - konsultavimas ir informavimas. Kaip teigiama LR Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo projekte, savivaldybių institucijos privalo jų reguliavimo srityje aktyviai veikiančioms NVO, turinčioms ekspertinį potencialą arba atstovaujančioms visuomenės grupių interesus, nuolat teikti informaciją apie savo veiklą ir konsultuotis su jomis priimant sprendimus. Būtinai turi būti teikiama informacija apie rengiamus teisės aktus ir organizuojamus renginius. Savo ruožtu nevyriausybinių organizacijų informuoja vietos valdžią apie realią padėtį visuomenėje;
 - savivaldybės patalpų suteikimas nevyriausybinių organizacijų veiklai lengvatinėmis sąlygomis – atleidimas nuo nuomos mokesčio, dalies eksploatacinių išlaidų;
 - bendros mokymo programos. Tai abipusis susipažinimas su vietos valdžios institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atliekamomis funkcijomis;
 - pagalba užmezgant tarptautinius ryšius. Daugelis savivaldybių yra sudarę bendradarbiavimo sutartis su kitų valstybių vietos bendruomenės valdžia, o tai leidžia ir nevyriausybiniams organizacijoms lengviau užmegzti ryšius su užsienyje veikiančiomis panašaus profilio organizacijomis (Ferraro, 2001, cit. pas Mažylis, Vazgelavičius, 2004).

Augustaitis (2001) pastebi, kad valstybės išlaidų administravime siekiama dažnai vienas kitam prieštaraujančių dalykų – viena vertus, norima išvengti veiklos dubliavimosi ir stengiamasi išskaidyti tiek už strategiją, tiek už vykdymą atsakingas institucijas į kuo labiau atribotas sritis ir lygius, kita vertus, norima, kad įvairios sritys, kuo labiau bendradarbiautų tarpusavyje. Deja, dažnai bendradarbiavimas neišeina iš įvairių komitetų, darbo grupių ir pan. ribų – praktiniame lygmenyje beveik nebendradarbiaujama. Praktikoje dažniausiai veikiama per „savo srities“ institucijas ir nesidomima „kitos srities“ gyvenimu, nes tam yra „kitos srities“ institucijos – švietimo srityje veikiama per švietimo įstaigas, socialinėje srityje – per socialinės paramos įstaigas, savivaldybės veikia per savivaldybių įstaigas ir pan., kad ši situacija pasikeistų, reikalingi bendros finansinės programos ir bendrai finansuojami projektai. Būtent NVO panaudojimas įvairių lygių (valstybės ir

savivaldybių) ir sričių (švietimo, socialinės apsaugos ir pan.) susipynusių funkcijų įgyvendinimui gali būti labai sėkmingu pagrindu įvairių lygių ir sričių valdžios institucijoms bendradarbiauti.

O'Dwyer, Unerman (2005,2006) teigia, kad funkcinis NVO atskaitingumas valdžios organams yra labai paviršutiniškas – NVO pateikia ataskaitas, kuriose nurodo, kur, kaip ir kada (dažniausiai tai būna trumpas laikotarpis – pvz.: vieneri metai) buvo panaudoti ištekliai, tačiau atskaitomybės problema tampa labai aktuali kai kalbama dėl informavimo apie tuos rezultatus, kurių pasiekta per ilgesnį laiką – ir tai nebūtinai yra finansinės ataskaitos. Šiuo atveju autoriai labiau orientuojasi į praktinę resursų panaudojimo reikšmę, į tai, kokie įvykdytų projektų rezultatai - čia labai svarbus ir vėlesnis projektų atgarsis – svarbu, ar įvykdytas projektas turėjo tęstinos naudos, kaip jis įtakojo kitų projektų vykdymą.

Augustaitis (2001) išskiria keletą bendradarbiavimo principų – bendradarbiavimas maksimaliai turi remtis šalių pasitikėjimo, lygiateisiškumo ir maksimalaus lankstumo principais.

Wejmanas (2001) pastebi, kad NVO dažnai bendradarbiauja tik su vietos valdžia – susitikimai su meru, seniūnu, dalyvavimas tarybos posėdžiuose ir pan., ir visiškai pamiršta, kad tokią pačią visuomenės problemą sprendžia ir kita institucija, organizacija ar pavieniai asmenys, kurie taip pat kaip ir valdžia turi daug NVO reikalingos informacijos, išteklių ir žinių. Tačiau koalicijos ar bendradarbiaujančios grupės yra gana retas reiškinys, nors darbas grupėje, vienijančioje skirtingus subjektus, turi daug privalumų:

- galimybė bendradarbiaujant stiprinti savo veiklos efektyvumą;
- tikslų dubliavimo eliminavimas;
- lengviau gaunamas visuomenės pritarimas konkretiems uždaviniams;
- galimybė sulaukti didesnio atgarsio;
- galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius ir disponuoti laiku.

Palankiausias bendradarbiavimo modelis – sukurti nevyriausybinę organizaciją dirbančią toje pačioje srityje arba sprendžiančią labai panašias problemas, sambūrį, nes nesukūrus bendradarbiavimo tinklo bei bendrus jų tikslus atstovaujančio organo, NVO nebus vertinamos nei visuomenėje, nei politikoje.

2.4. NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo pranašumai

Paslaugų teikimas yra svarbi savivaldos institucijų ir nevyriausybinę organizacijų funkcija. Kaip teigia Szczaurski (2001) (cit. pas Mažylis, Vazgelavičius, 2001) viena vertus, nevyriausybinių organizacijos yra advokatės ir sergėtojos, kita vertus, jo rengia ir vykdo nuo valdžios nepriklausomus projektus. Valdžios institucijos gali pasinaudoti nevyriausybinių organizacijomis, kaip informacijos kanalais, kuriais nesunkiai gali sužinoti, kokia visuomenės nuomonė apie valdžios vykdomą politiką ir apie tai, ką valdžia turėtų daryti. Šiuo atveju bendradarbiavimas yra labiau naudingas savivaldybėms, ypač tada, kai formuojama politika – tai labai svarbi kontrolės grandis bei savivaldybės veiksmų patikrinimo mechanizmas.

Augustaičio (2001) teigimu, nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į valstybės ar savivaldybės funkcijų įgyvendinimą gali duoti įvairiapusės naudos:

- gerinama viešųjų funkcijų įgyvendinimo kokybė, t.y. nuolatos skatintų vystyti daugiau ir geresnių paslaugų už mažesnę kainą.
- išvengiama tikslų dubliavimo;
- vietos bendruomenės nariai įtraukiami į paslaugų teikimą – daugiausia kaip savanoriai, nors pastaruoju metu įvairiose valstybėse, vis daugiau sukuriama pastovių darbo vietų nevyriausybiniam sektoriuje;
- iškilusios vietos bendruomenės problemos sprendžiamos naujais, novatoriškais, dažnai neįprastais, tačiau efektyviais būdais;
- sprendžiamos nepopuliarios, mažai žinomos ar tokios problemos, kurios nebendradarbiaujant su NVO vietos savivaldoms mažai berūpėtų;
- valdžios ir nevyriausybinių sektorių subjektų bendradarbiavimas leidžia operatyviau ir lanksčiau reaguoti į naujai išskylančias problemas;
- galimybę sulaukti didesnio vykdomų projektų atgarsio;
- lengviau gaunamas visuomenės pritarimas konkrečioms uždavinėms;
- NVO dėka apie vietos bendruomenėje išskylančias problemas sužinoma pradinėje stadijoje, tada jos neišsienėja;
- vietos valdžios institucijos tampa kontroliuojamos;
- nevyriausybinių organizacijų padeda savivaldybėms kurti teisinius pilietinės visuomenės pamatus, stiprina demokratiją;
- nevyriausybinių organizacijų nėra taip pat tiesiogiai susijusios su savivaldybe, todėl per jas žmonės gali įvardyti savo poreikius išargumentuoti permainingų būtinybę;
- galimybę lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius, susidariusioms problemoms spręsti, ir disponuoti laiku.

Apibendrinami Augustaičio (2001) teiginius, Mažylis, Vazgelavičius (2001) teigia, kad bendradarbiavimas teikiant paslaugas leidžia geriau atsižvelgti į vartotojo poreikius, aiškiau apibrėžti atsakomybę. Taip pat daugiau dėmesio skiriama pasiektų rezultatų įvertinimui. Nevyriausybinių organizacijų skatinamos laikytis įsipareigojimų ne tik dėl bendrai nustatomų kartu su vietos valdžia skatinimo priemonių ir baudų, bet ir dėl galimybės teikti paslaugas ateityje. Taigi savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų visuomenėje turi tą pačią paskirtį – užtikrinti ir sudaryti galimybę gauti paslaugas, atitinkančias bendruomenės poreikius. Tai leidžia užtikrinti pagrindinių paslaugų teikimą, tobulinti jų teikimo metodus ir gauti informaciją apie naujus poreikius, užtikrinti, kad paslaugos būtų teikiamos patikimai.

3. EMPIRINIO TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI

3.1. Tyrimo metodika

Nevyriausybinių organizacijų (NVO) ir savivaldybės bendradarbiavimo tradicijoms Mažeikių rajono savivaldybėje atskleisti buvo panaudoti teoriniai, empiriniai ir statistiniai tyrimo metodai.

Teorinis tyrimo metodas – mokslinės literatūros analizė – taikytas siekiant atskleisti nevyriausybinių organizacijų sampratą, veiklos prioritetus, principus, nevyriausybinių organizacijų rūšis, išskiriamas Lietuvoje ir užsienyje, atskleidžiant nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo formas, NVO ir savivaldybės partnerystės teikiamą naudą. Dokumentų analizė leido atskleisti įstatymuose numatytas savivaldybės, nevyriausybinių organizacijų funkcijas, šių funkcijų suderinamumą tarpusavyje.

Anketine apklausa (1 priedas) buvo siekiama atskleisti NVO ir savivaldybės atstovų požiūrį į nevyriausybinių organizacijų veiklą, bendradarbiavimo intensyvumą finansinės paramos skyrimo metu, bendradarbiavimo teikiamus pranašumus, savivaldybėje veikiančių NVO reikšmingumą. Anketinės apklausos metu didelis dėmesys skiriamas būtent bendradarbiavimo intensyvumui finansinės paramos skyrimo metu nustatymui, nes būtent šiuo momentu sąveika yra intensyviausia – tai pabrėžia Savickas (2000), Augustaitis (2001), Mažylis, Vazgelavičius (2004), Bučaitė, Ambotaitė – Mazeliauskienė (2005).

Struktūruoto interviu (2 priedas) metodas taikytas siekiant išsiaiškinti respondentų požiūrį į savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo galimybes, aptariant galimus bendradarbiavimo variantus, atskleidžiant esamą bendradarbiavimo situaciją, įvertinant tarpusavio sąveikos intensyvumą įvairiais finansinės paramos skyrimo etapais.

3.2. Empirinio tyrimo eiga ir tyrimo dalyviai

Empirinis tyrimas atliktas keliais etapais:

I etapas – tyrimo instrumento sudarymas, remiantis moksline literatūra, galiojančiais dokumentais;

II etapas – anketinė apklausa ir struktūruotas interviu;

III – statistinis duomenų apdorojimas kompiuterine SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programa ir Microsoft Office Excel programa;

IV – teorinių ir empirinių duomenų apibendrinimas.

Tyrimas atliktas Mažeikių rajono savivaldybėje. Tyrime dalyvavo 12 savivaldybės atstovų (9 moterys, 3 vyrai) dalyvaujantys finansinės paramos skyrimo procesuose, vertinantys NVO projektus

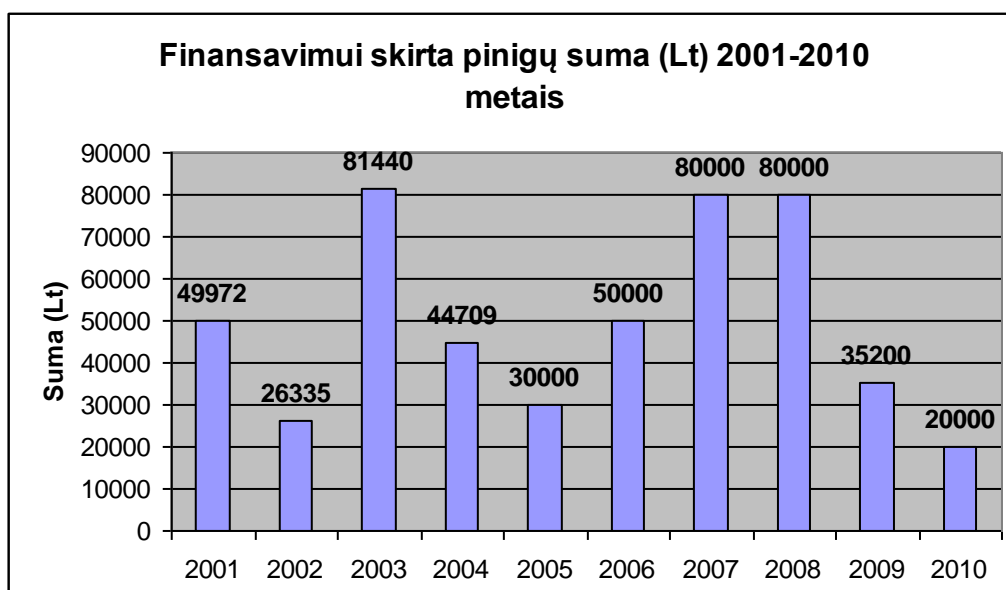
bei 48 aktyvūs nevyriausybinų organizacijų nariai (6 vyrai, 42 moterys). Ne visos apklausoje dalyvavusios NVO nurodė savo atstovaujamą organizaciją, nes norėjo išlaikyti visišką anonimiškumą, 19 organizacijų atskleidė savo pavadinimą. Vieną NVO apklausoje atstovavo ne daugiau, kaip du tos organizacijos nariai. Anketos respondentams buvo išdalintos NVO narių susirinkimo metu, išsiųstos elektroniniu paštu arba įteiktos individualiai. Visi apklaustieji turi ne žemesnį nei aukštesnį išsilavinimą.

3.3. Nevyriausybines Mažeikių rajono organizacijos

Mažeikių rajono savivaldybė su nevyriausybinėmis organizacijomis glaudesnę bendravimą pradėjo nuo 2000 metų, kai Mažeikių rajono savivaldybės kultūros skyriuje pradėjo dirbti darbuotojas, atsakingas už darbą su NVO ir jaunimu. Po metų buvo patvirtinta Nevyriausybinių organizacijų dalinio finansavimo tvarka (2001) ir savivaldybės biudžete numatomos lėšos nevyriausybinių organizacijų projektams finansuoti.

Visų savivaldybių biudžetuose yra numatytos lėšos nevyriausybiniams organizacijoms remti. Tačiau savivaldybėse dažniausiai nevyriausybiniams organizacijoms yra skiriama tiek lėšų, kiek jų lieka įvertinus biudžetinių organizacijų poreikius. Viešame 2010 metų Mažeikių rajono savivaldybės biudžeto svarstyme nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimui lėšų iš viso nebuvo numatyta, tačiau dėl aktyvaus NVO dalyvavimo, biudžetas buvo peržiūrėtas ir buvo atsižvelgta į NVO pageidavimus (NVO skirta 20 000Lt.).

Diagramoje pateikti duomenys, rodo kiek pinigų buvo skirta nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimui nuo 2001 metų.

7 pav. NVO finansavimo apimtys 2001-2010 m.

5 lentelė

NVO finansavimo apimtys 2001-2009 m.

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009

Paraiškų skaičius finansavimui gauti	21	22	33	24	22	29	*	30	14
Finansavimą gavusių paraiškų skaičius	20	19	33	22	22	29	*	30	14
Finansavimui skirta pinigų suma (Lt)	49972	26335	81440	44709	30000	50000	80000	80000	35200

* - duomenų nėra

Šaltinis. Sudaryta autoriaus remiantis Mažeikių rajono NVO. Mes esame. (2009). Sud. Eduardas Vaičiulis. Mažeikiai.

Šiuo metu (2010 m.) Mažeikių rajono savivaldybėje veikia 59 jaunimo, neįgaliųjų, sporto ir kt. nevyriausybinės organizacijos (3 priedas). Tačiau 5 lentelėje matyti, kad savivaldybės finansinė parama pasinaudoja mažiau nei pusė NVO – 2009 metais patenkinta 14 paraiškų finansavimui gauti. Galima daryti prielaidą, kad Mažeikių rajono savivaldybėje veikiančios NVO yra savarankiškos. Šį teiginį patvirtina atlikto tyrimo rezultatai – daugiau nei pusė tiek savivaldybės (75%), tiek NVO (63%) atstovų, sutinka, kad sėkmingam NVO veikimui didesnės reikšmės turi geri lyderiai nei finansavimas.

Apskritai finansavimo klausimas šiuo laikotarpiu tampa labai aktualus, nes tiek valstybės asignavimai savivaldybėms, tiek savivaldybės biudžetas yra sumažinti dėl Pasaulinės finansų krizės. Pasaulinės finansų krizės įtaką NVO veiklai nuo 2008 metų rugsėjo mėnesio iki 2009 metų kovo mėnesio tyrė Salomon, Spence (2009). Autorių tyrimas atskleidė, kad Pasaulinė finansų krizė sukėlė didesnių ar mažesnių finansinių nesklaidumų – nesklaidumus patyrė 80% apklaustų JAV organizacijų (apklausoje dalyvavo 363 NVO), dėl to organizacijos siekė didesnės savanorių pagalbos ir tapo labiau priklausomos nuo savanorių veiklos Salomon, Spence (2009) padarė išvadą, kad NVO veikla, paliesta finansų krizės, pamažu turėtų tapti vien savanoriška pagalba paremta veikla, atsisakant atlygi gaunančio personalo.

Grįžtant prie tiriamosios aplinkos verta pastebėti, kad finansų krizė akivaizdžiai palietė ir pasaulio mastu lyginant smulkų vienetą – savivaldybės biudžetą. Ženkliai sumažėjo Mažeikių rajono savivaldybės NVO projektams skiriamos pinigų sumos – 2009 metais skirta 66% mažiau, o 2010 metais – 80% mažiau lėšų lyginant su 2008 metais. O lyginant savivaldybės finansuotų projektų skaičių 2008 m. ir 2009 m., matoma, kad 2009 metais atsižvelgiant į pinigų sumos sumažinimą, ir patenkintų paraiškų buvo dvigubai mažiau. Iš kitos pusės, nepriklausomai nuo projektų finansavimui skirtos pinigų sumos, beveik visos pateiktos paraiškos buvo patenkintos.

Šioje situacijoje kaip negatyvą galima įžvelgti arba atsainų projektų vertinimą arba pasirinkimo galimybės neturėjimą, kai tiesiog būtina išdalinti pinigus. Pozityviai mąstant, beveik šimtprocentinis projektų finansavimas rodytų NVO profesionalumą rašant projektus – gebėjimą savo veiklą pritaikyti ir pateikti vertinimui.

Ši trumpa finansinė analizė, leidžia teigti, kad dėl aktyvios NVO veiklos ginant savo interesus NVO veikla Mažeikių rajono savivaldybėje yra vertinama ir remiama.

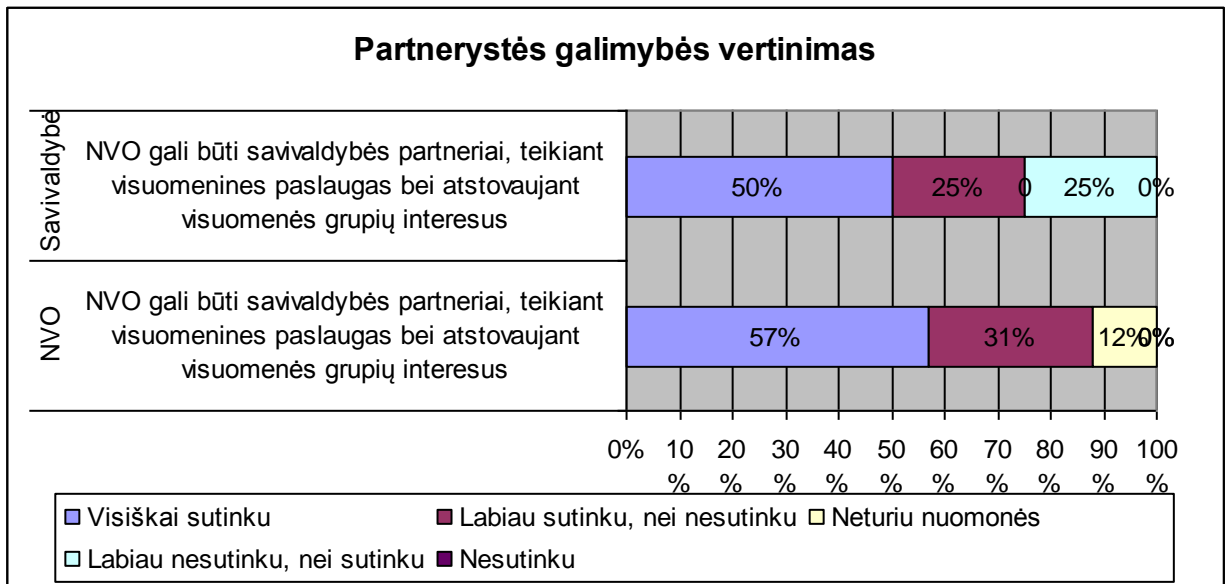
3.4. Nevyriausybinų organizacijų ir savivaldybės partnerystės prielaidos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengtoje tyrimo „Partnerystės, skirtos struktūrinių fondų įgyvendinimu tyrimas“ ataskaitoje (2002m.) teigiama, kad pastaraisiais metais atlikti struktūrinių fondų partnerystės poveikio vertinimai atkreipė dėmesį į partnerystės naudą ir pridėtinę vertę įgyvendinant sanglaudos politiką, nes ji stiprina teisėtumą, gerina koordinavimą, užtikrina skaidrumą ir dėl geresnės projektų atrankos bei informacijos sklaidos galimiems projektų rėmėjams leidžia geriau įsisavinti lėšas. Partnerystė apima veiksmų programų rengimą, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą (Bauer, 2002).

Siekiant tvarios plėtros ir vengiant konfliktų, būtina kurti skirtingų interesų partnerystę, grįstą abipusiu pasitikėjimu ir bendromis vertybėmis. Norint, kad viešasis sektorius ir pilietinė visuomenė veiksmingai gerintų paslaugų teikimą, reikia išspręsti kelias problemas. Veiklos veiksmingumas ir efektyvumas priklauso nuo gero valdymo ir visų atitinkamų teritorinių bei socialinių-ekonominių veikėjų ir ypač socialinių partnerių bei kitų interesų grupių partnerystės, tarp jų nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu. Socialiniams partneriams tenka pagrindinis vaidmuo plačioje už pokyčius atsakingoje partnerystėje. Svarbu vadovaujantis vieningomis vertybėmis, siekiant bendrų tikslų spręsti vietos problemas.

Lietuvos nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimo su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis tyrimo (2006) duomenimis NVO apibūdindamos bendradarbiavimą su valdžios ir valdymo institucijomis, pasidalino į dvi apylyges stovyklas. Šiek tiek didesnė organizacijų dalis linkusi silpniau vertinti bendradarbiavimo situaciją, nurodydamos, kad bendradarbiavimas su valdžia yra epizodinis, jaučiamas partnerių nelygiavertiškumas, trūksta bendradarbiavimą reglamentuojančių taisyklių, teisės ar norminių aktų (48% respondentų). Antra tiek organizacijų mano, kad bendradarbiavimas su valdžia yra reguliarus, tačiau neapima dalyvavimo sprendžiant svarbius klausimus; taip pat sutinka, kad finansinė parama nepakankama, o NVO ir valdžios bendradarbiavimą reglamentuojantys aktai yra nepakankamai tobuli (44 % respondentų).

Taigi sėkminga partnerystė galima tik tuo atveju, kai abi bendradarbiaujančios pusės siekia vieningų tikslų, ir galimą partnerį priima, kaip naudingą ir galintį padėti spręsti išskylančias problemas. Anketinės apklausos metu buvo siekiama išsiaiškinti, ar Mažeikių rajono savivaldybė ir rajone veikiančios NVO yra pasiruošusios partnerystei. Apklausos rezultatai rodo (9 pav.), kad visiškai partnerystei pritaria šiek tiek daugiau nei pusė tiek savivaldybės, tiek NVO narių apklaustųjų.

8 pav. NVO ir savivaldybės partnerystės Mažeikių rajono savivaldybėje vertinimas.

Tai rodo, kad praėję beveik 10 metų, kai Mažeikių rajono savivaldybė pradėjo rengti konkursus daliniam NVO projektų finansavimui – tai gali būti laikoma savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo pradžia – nesukūrė visuotinai (savivaldybės ir NVO atstovų) pripažįstamų partnerystės tradicijų. Juolab, kad ketvirtadalis apklaustų savivaldybės atstovų sako, kad NVO negali būti savivaldybės partneriais.

Lietuvos nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimo su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis tyrimo (2006) duomenimis nurodoma, kad interviu metu kalbinti valstybės tarnautojai savo ruožtu liudijo, kad yra dvi nevyriausybinų organizacijų kategorijos – prašytojų/interesantų ir partnerių, kurių bendradarbiavimu abi pusės yra suinteresuotos ir jaučia pasitenkinimą. Netenka kalbėti apie formalius kriterijus pasirenkant bendradarbiavimo su nevyriausybine organizacija formas – bendradarbiavimo pobūdis tiesiogiai priklauso nuo organizacijos administracinių gebėjimų, teisėkūros ar viešojo administravimo procedūrų ir procesų suvokimo bei išmanymo, gebėjimo prisitaikyti prie valstybės valdymo sektoriaus darbo taisyklių bei ritmo. Iš kitos pusės, valdymo institucijos demonstruoja proginę, į rezultatą orientuotą nuostatą bendradarbiaujant – vengiama komunikacijos vien tik formalios komunikacijos vardan. Akivaizdu, kad tarpusavio santykiuose kiekviena bendradarbiaujanti pusė siekia patenkinti savo institucinius interesus, ir bendrų interesų ar sąveikos laukas lieka pakankamai ribotas. Kita partnerystei kliudanti aplinkybė - laiko ir žmonių stoka – pvz.: valdžios atstovai ne visada gali priimti kvietimus dalyvauti NVO organizuojamuose renginiuose, dėl užimtos darbotvarkės. Mažeikių rajono savivaldybės atveju aktyviausiai su NVO bendradarbiauja vienas žmogus - vyriausia specialistė darbu su jaunimu ir NVO, natūralu, kad vienam sudėtinga aprėpti, realiai sudalyvauti NVO renginiuose ar veikloje.

Bendraujant su savivaldybės ekspertais, trečdalis apklaustųjų prisipažino nesantys gerai susipažinę su NVO veikla, principais, nepaisant to, kad visi apklaustieji dalyvauja ar ankstesniais metais dalyvavo

projektų vertinimo komisijoje. Tokią pat situaciją atskleidė ir Mizgerienės (2009) atliktas tyrimas Šiaulių miesto savivaldybėje – autorė padarė išvadą, kad didesnė dalis apklaustų savivaldybės atstovų yra nesusiję su NVO veikla, bendradarbiauja tik formaliai, priimdami ataskaitas, sudarydami finansines sutartis, konsultuodami dėl NVO steigimo.

Vertindami NVO veiklą apibūdinančius teiginius savivaldybės ekspertai dažniau rinkosi neigiamus, nepritarimą išreiškiančius atsakymus. Visi savivaldybėje apklausti ekspertai abejojo ar nepritarė teiginiui, kad NVO teikia efektyvesnę pagalbą (25% šiuo klausimu nuomonės neturi, likę 75% teiginiui nepritaria). Tuo tarpu beveik pusė apklaustųjų NVO atstovų (49%) pasisakė labiau sutinkantys nei nesutinkantys su šiuo teiginiu. Rezultatą būtų galima interpretuoti, kaip savo srities interesų ir pozicijos gynimą, tačiau kitų teiginių vertinimo analizė rodo, kad savivaldybės ekspertai labai atsargiai vertina NVO poziciją teigiamai atskleidžiančius teiginius. Apibendrinti rezultatai matomi 6 lentelėje. (lentelėje MRS žymima kaip Mažeikių rajono savivaldybė).

6 lentelė

NVO veiklos vertinimas

	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
	NVO MRS	NVO MRS	NVO MRS	NVO MRS	NVO MRS
NVO yra labai perspektyvios ir greičiausiai taps neatskirama valstybės dalis.	57%	25%	12%		6%
NVO veikla yra nesvarbi, nes visas paslaugas turi suteikti valstybė (savivaldybė).	12%	25%	25%	50%	76%
NVO lanksčiau nei savivaldybė reaguoja į pokyčius visuomeniniame gyvenime.	38%	50%	12%	25%	50%
NVO greičiau užmezga ryši su pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis.	63%	31%			6%
NVO dažnai sprendžia tas problemas, kurias viešoji politika sprendžia iš dalies arba nesprendžia visiškai.	44%	31%	19%	50%	6%
NVO taiko naujus, netradicinius problemų sprendimo būdus.	24%	70%		6%	
Nevyriausybinių sektoriaus organizacijos geriausiai vykdo tas užduotis, kurios gauna mažas ar nulines pajamas.	38%	44%	12%	6%	
Valdžios sektoriaus veiklos prioritetai yra teisinių aktų, strategijų ir atitinkamų sąlygų kūrimas, o NVO veiklos prioritetai yra daugiau praktinio pobūdžio.	31%	63%	6%		
		75%	25%		
			100%		

Lentelėje išryškinti iškalbingiausi apklausos rezultatai:

- Abi apklaustosios pusės paprieštaravo teiginiui, kad NVO veikla yra nesvarbi ir, kad visas paslaugas turi suteikti savivaldybė. Tai rodo, kad vis dėl to savivaldybė vertina rajone veikiančią

„trečiąjį sektorių“ ir yra linkusi dalintis veikla, net ir tuo atveju, jei net pusė savivaldybės atstovų, prieštarauja teiginiui, kad NVO yra perspektyvios organizacijos, ateityje tapsiančios tik svarbesnės. O žvelgiant iš nevyriausybinių organizacijų pozicijos, šis rezultatas rodo, kad NVO yra pasirengusios prisiimti dalį savivaldybės jiems suteiktos atsakomybės, teikiant atitinkamas paslaugas.

- Tiek savivaldos atstovai, tiek NVO nariai sutinka, kad NVO lanksčiau nei savivaldybė reaguoja į pokyčius visuomeniniame gyvenime, greičiau užmezga ryšius su pažeidžiamiausiomis grupėmis ir problemas sprendžia taikydamos naujus sprendimo būdus. Šių teiginių vertinimas parodo, kad NVO turi didesnę veikimo laisvę nei savivaldybė. Juolab, kad ir savivaldybės atstovai ir NVO atstovai sutinka su teiginiu, kad valdžios sektoriaus veiklos prioritetai yra teisinių aktų, strategijų ir atitinkamų sąlygų kūrimas, o NVO veiklos prioritetai yra daugiau praktinio pobūdžio.
- Nevyriausybinių organizacijų Mažeikių rajono savivaldybės dalinę finansinę paramą gauna nuo 2001 metų, tačiau veikia daug seniau ir iki minėtų metų sėkmingai vykdė užduotis, kaip ir šiuo metu, gaudamos dalinę paramą NVO projektų vykdymui, tad galima teigti, kad net ir turėdamos nulines pajamas NVO buria žmones bendrai savanoriškai veiklai.

Apibendrinus, matyti, kad nors NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas tęsiasi jau beveik dešimtmetį, šiuo laikotarpiu NVO su savivaldybės finansine parama jau yra įvykdžiusi beveik 200 projektų, vis dar išlieka riba skirianti savivaldybę ir NVO.

3.5. NVO ir Mažeikių rajono savivaldybės tarpusavio sąveikos intensyvumas finansinės paramos skyrimo metu

Nevyriausybinių organizacijų ir Mažeikių rajono savivaldybės bendradarbiavimas daugiausia pasireiškia finansinės paramos teikimu arba patalpų skyrimu (Rubežienė, 2001).

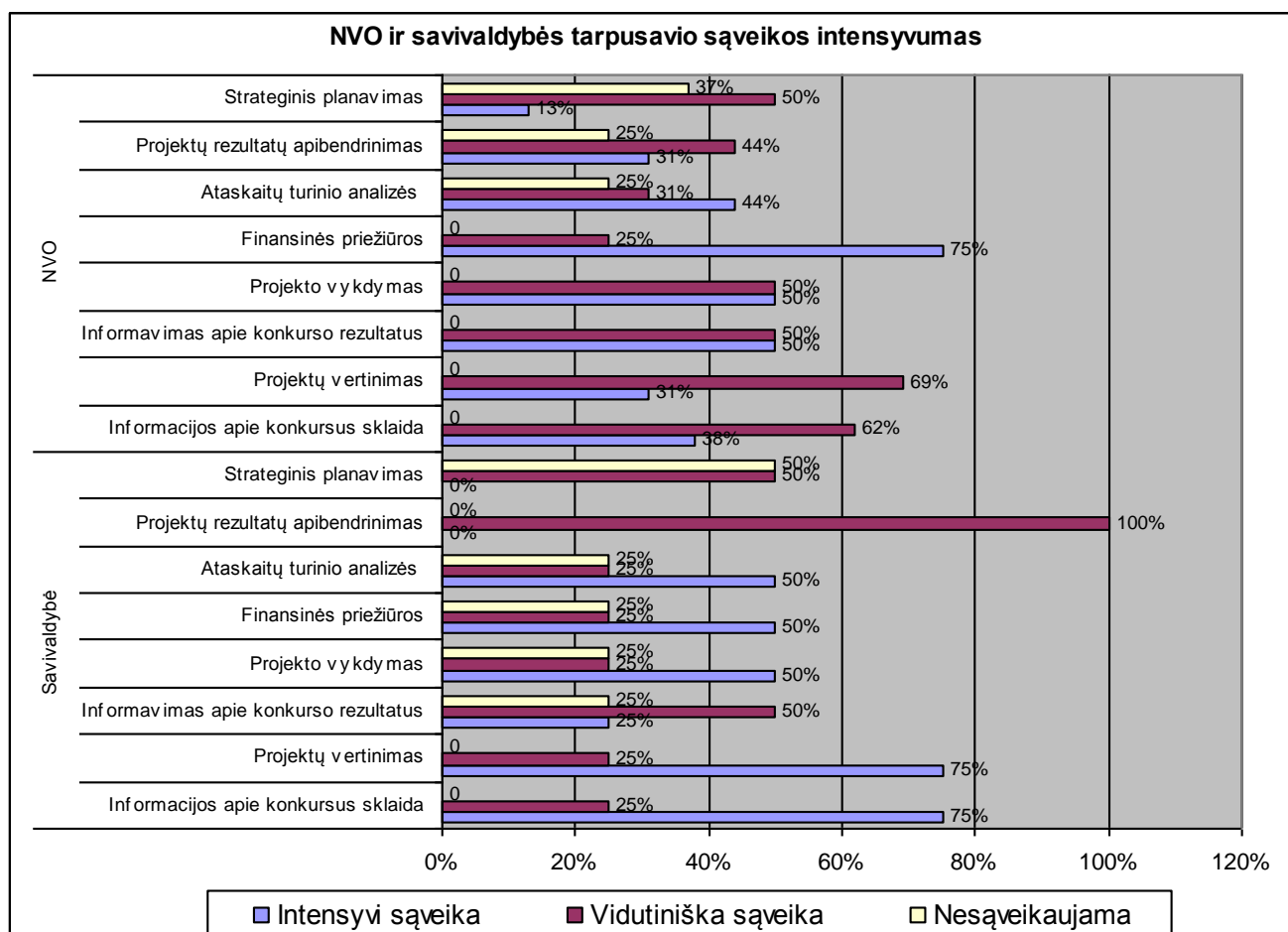
2008 metų pabaigoje Šiaulių miesto savivaldybėje Mizgirienės (2009), atliktas tyrimas parodė, kad nevyriausybinių organizacijų kaip labiausia bendradarbiavimą skatinantį veiksnį nurodė aktyvesnį NVO projektų finansavimą iš savivaldybės biudžeto. Atsižvelgiant į šiuos rezultatus galima teigti, kad būtent finansinės paramos skyrimo procesas yra suvokiamas, kaip apčiuopiamiausias bendradarbiavimo reiškiny.

Mažeikių rajono savivaldybės tarybos nutarimas „Dėl Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tvarkos“ (2004) nurodo, kad nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tikslas – skatinti Mažeikių rajono bendruomenės pilietines iniciatyvas, didinti bendruomenės saugumą, jaunimo užimtumą ir laisvalaikio organizavimą, demokratijos vystymą, šeimų stiprinimą, sveikos gyvensenos propagavimą, viešųjų paslaugų teikimą ir kitus visuomenės poreikius. Šia tvarka siekiama suteikti visoms nevyriausybinioms organizacijoms galimybę gauti Savivaldybės finansinę paramą jų tikslinėms programoms vykdyti.

Vienas pagrindinių NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo kriterijų yra tarpusavio sąveikos intensyvumas įvairiais finansinės paramos skyrimo etapais. Sąveikos intensyvumas parodo, kokie faktoriai veikia institucinius ryšius ir tarpusavio sąveiką sprendžiant pilietinio sektoriaus problemas. Mažeikių rajono savivaldybės ir joje veikiančių NVO bendradarbiavimo situaciją bandyta atskleisti remiantis Bučaitės, Ambotaitės – Mazeliauskienės (2005) 2004 metais Kauno miesto savivaldybėje atliktu tyrimu.

Kaip ir Bučaitės, Ambotaitės – Mazeliauskienės (2005) tyrime, Mažeikių rajono savivaldybėje bendradarbiavimo tinklų kūrimas, finansinės paramos skyrimo metu, analizuojamas autorių išskirtais etapais: informacijos apie konkursus sklaida, projektų vertinimas, informavimas apie konkurso rezultatus, projekto vykdymas, finansinė projekto vykdymo priežiūra, ataskaitų turinio analizė, projektų rezultatų apibendrinimas bei strateginis planavimas.

Mažeikių rajono savivaldybės ir savivaldybėje veikiančių NVO atstovų finansinės paramos skyrimo metu esančios sąveikos intensyvumą iliustruoja 7 paveikslas.

9 pav. NVO ir savivaldybės tarpusavio sąveikos intensyvumas finansinės paramos skyrimo metu

Anketinės apklausos metu gautas vertinimas ir struktūruoto interviu rezultatai atskleidžia tokias bendradarbiavimo tendencijas.

1. **Informacijos apie konkursus sklaida** NVO vertinimu yra vidutiniškos sąveikos (taip mano kiek daugiau nei pusė apklaustųjų – 63%), o savivaldybės ekspertų teigimu – informacijos apie konkursus sklaida yra intensyvios sąveikos (75% apklaustųjų). Apibendrintai galima teigti, kad informacijos sklaida apie vykstančius konkursus yra pakankama ir tenkina NVO. Nevyriausybinių organizacijų apie būsimus konkursus yra informuojamos Mažeikių rajono savivaldybės elektroniniame tinklapyje, informacija spausdinama vietos laikraščiuose „Būdas žemaičių“, „Santarvė“. Informacijos sklaidos etape aktyviai veikia Mažeikių rajono NVO asociacija, kuri asociacijos narius apie vykstančius konkursus informuoja elektroniniu paštu, o ir atskiros NVO noriai dalijasi informacija. Lyginant su Kauno miesto savivaldybe, šis etapas yra vertinamas taip pat.

Informacijos sklaidos pradžia būtų galima laikyti ir viešą savivaldybės biudžeto svarstymo posėdį, nes būtent šio posėdžio metu pateikiama pirminė informacija apie tai, kiek pinigų žadama skirti NVO projektų finansavimui. Žinodamos preliminarų skaičių, NVO gali pradėti galvoti apie projektų rašymą.

Kita problema, kurią kelia NVO – tai trumpas laiko tarpas nuo informacijos paskleidimo iki parengtų projektų pristatymo svarstymui. Bendraujant su NVO nariais, išryškėja priešiška nuostata dėl projektų kūrimo. Kalbant apie NVO veiklą, neretai pasigirdavo nuogąstavimų, kad yra iš anksto žinoma, kurie projektai gaus finansavimą. Šią nuostatą, paaiškina tai, jog savivaldybė dažnai finansuoja tęstinius projektus, ir tai, galimu atveju, sukelia abejonių dėl finansavimą gaunančių projektų.

2. Mažeikių rajono savivaldybėje paraiškų vertinimo komisiją sudaro du Tarybos nariai, du nevyriausybinių organizacijų atstovai (deleguoti nevyriausybinių organizacijų Tarybos ar susirinkimo), penki Savivaldybės administracijos darbuotojai. **Projektų vertinimo etapas** savivaldybės ekspertams atrodo intensyvios sąveikos, tuo tarpu daugiau nei pusė NVO atstovų nurodo, kad sąveika yra vidutiniška. Šie rezultatai ir interviu metu dažniausiai išgirsti atsakymai rodo, jog NVO yra susipažinusi su vertinimo kriterijais. Tuo tarpu Kaune, atlikto tyrimo rezultatai yra priešingi – pagrindinė priežastis tai, trumpas projektų vertinimui skirtas laikas.

3. **Informavimo apie konkurso rezultatus etape** – abiejų šalių atsakymai rodo, jog bendradarbiavimas yra pakankamo intensyvumo. NVO apie konkursų rezultatus yra informuojamas elektroniniu paštu, telefonu. Interviu metu išsiaiškinta, kad šiame etape nevyriausybiniams organizacijoms labiausiai trūksta konkretumo - paaiškinimų, kodėl projektas atmestas, arba, kodėl skirta būtent tiek pinigų, nors prašoma dažniausiai daugiau. Tuo tarpu savivaldybės atstovai, vertinantys projektus sako, kad jie neprivalo aiškinti, nes reikalavimai projektams iš anksto būna nurodyti savivaldybės nutarime dėl dalinio finansavimo. Iš apklaustųjų savivaldybės atstovų nuotaikos, galima teigti, kad projektų vertinimas, rezultatų

skelbimas yra labai formalus, ir dažnai atitraukia vertinimo komisijos narius nuo tiesioginio darbo. Tad tikėtis išsamių paaiškinimų sudėtinga. Sprendimas šiai situacijai galėtų būti Bučaitės, Ambotaitės – Mazeliauskienės (2005), siūlymas apmokėti savivaldybės ekspertų, vertinančių projektus darbą.

4. **Projekto vykdymo priežiūros etape** Mažeikių rajono savivaldybės atstovų vertinimu sąveika su NVO yra intensyvi, tokia pat nuomonę išreiškia ir NVO. Interviu metu išsiaiškinta, kad daugiausiai informacijos projektų vykdymo metu suteikia vyriausioji specialistė darbui su jaunimu ir nevyriausybinėmis organizacijomis.
5. **Finansinės priežiūros etapas** NVO atstovų nuomone kuria intensyvius bendradarbiavimo santykius. Taip yra dėl to, kad kaip teigia nevyriausybinų organizacijų atstovai, vienas pagrindinių kriterijų ir kitais metais gauti paramą yra tvarkinga buhalterija. Taigi tiek savivaldybės atstovai, tiek NVO stengiasi detalizuoti kiekvieną įvykdytą finansinę operaciją.
6. **Ataskaitų turinio analizė**, apklaustų NVO atstovų nuomone, yra ne tokia svarbi, kaip finansinė ataskaita. Ketvirtadalis apklaustų NVO atstovų teigimu, šiuo etapu sąveikos visiškai nėra.
7. **Projektų rezultatų apibendrinimo ir strateginio planavimo etapuose** išryškėja didžiausias sąveikos trūkumas. Projektų rezultatus apibendrina vyriausioji specialistė darbui su jaunimu ir nevyriausybinėmis organizacijomis NVO susirinkimų metu.

Strateginis organizacijų valdymas atsirado kaip moderniausia vadybos forma. Jis pakeitė planavimo procesą, tačiau strateginio valdymo idealas netgi pažangiausiose organizacijose įgyvendinamas tik iš dalies. Jeigu organizacijos nori pasiekti meistriškumo būseną ir konstruktyviai reaguoti į sparčius pokyčius pasaulyje, strateginis valdymas turi tapti svarbia mokymų ir pažangos priemone (Arimavičiūtė, 2007). Ricardo Wilson-Grau, (2003) teigia, kad šiandien nebeužtenka ilgalaikio strateginio plano – organizacijos nariai turi mąstyti strategiškai esamoje situacijoje, visuose organizaciniuose lygiuose. NVO turi nuolat kurti naujas strategijas, kad pasiektų organizacijos paskirtą atitinkantį tikslą. Organizacijos sėkmė priklauso nuo strateginio valdymo t.y. paraleliai derinamo strateginio mąstymo ir planavimo. Mažeikių rajono savivaldybė ir savivaldybėje veikiančios NVO strateginio planavimo etape praktiškai nesąveikauja. Strateginiu planavimu būtų galima pavadinti tęstinių projektų finansavimą, kuris tęsiasi tol, ko vykdomas projektas.

Aptartieji etapai, principų pavidalu yra reglamentuoti ir Mažeikių rajono savivaldybės tarybos nutarime „Dėl Mažeikių rajono nevyriausybinų organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tvarkos“ (2004). Išskiriami šie nevyriausybinų organizacijų finansavimo principai:

1. **Viešumo principas**: paraiškų vertinimo kriterijai, prioritetai, paraiškų priėmimo tvarka, terminai, konkursų data ir atsakingų už paraiškų priėmimą tarnautojų pavardės skelbiama viešai.

2. **Konkurencingumo principas**: tikslinės programos atrenkamos konkurso būdu.

3. **Planavimo principas:** lėšų poreikis tikslinėms programoms iš dalies finansuoti biudžetinais metais nustatomas pagal praėjusių metų nevyriausybinių organizacijų pateiktas paraiškas iki kitų metų biudžeto patvirtinimo.

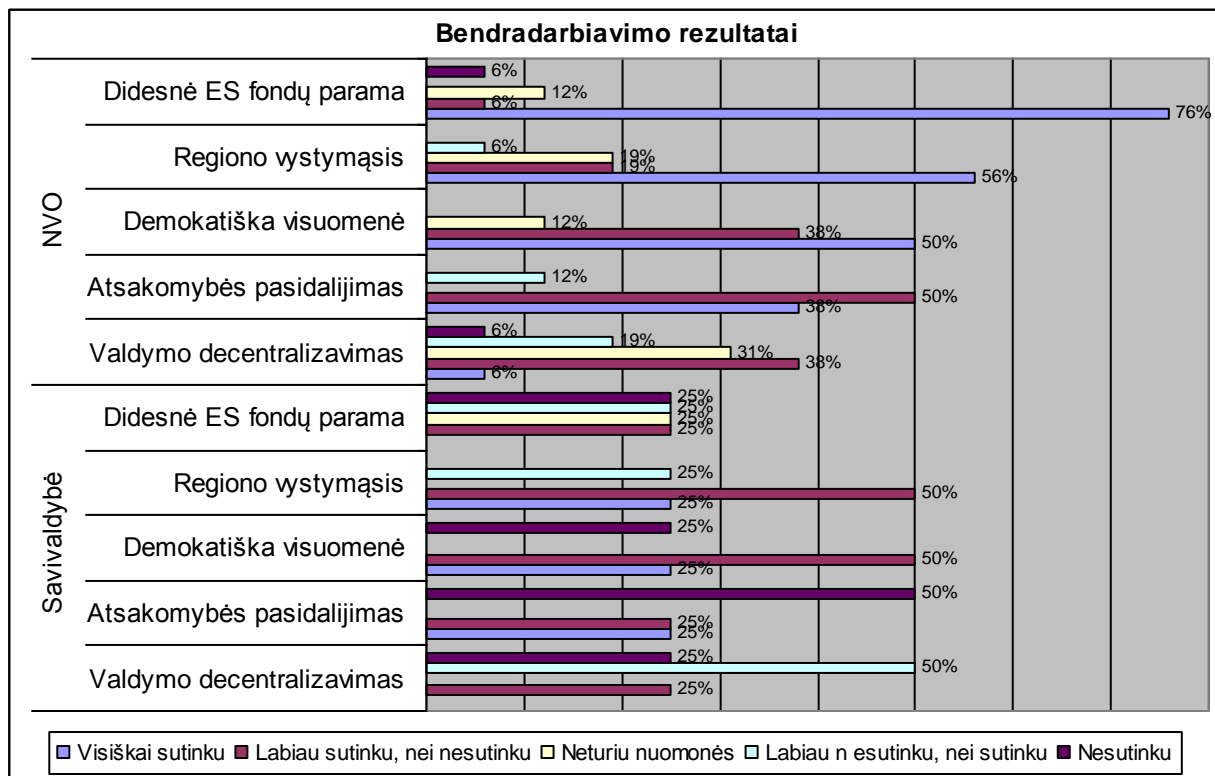
4. **Atsiskaitomumo principas:** dalinį finansavimą gavusi organizacija pagal nustatytus terminus atsiskaito Savivaldybei ir visuomenei apie lėšų panaudojimą ir pasiektus rezultatus.

Apibendrinus NVO ir vietos valdžios tarpusavio sąveikos intensyvumą finansinės paramos skyrimo etapais, galima teigti, kad Mažeikių rajono savivaldybės tarybos nutarime „Dėl Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tvarkos“ (2004) deklaruojamų principų yra laikomasi tik iš dalies. Realiai įgyvendinamas yra viešumo ir atsiskaitomumo principas, o konkurencingumo ir planavimo principai, kol kas neturi gilių tradicijų skiriant finansinę paramą nevyriausybiniams organizacijoms.

Taigi tarpusavio sąveikos intensyvumas paramos skyrimo procesuose yra netolygus, galima daryti išvadą, kad savivaldybės pagrindinė funkcija skirti lėšas, o NVO atsakingai pasinaudoti tomis lėšomis einamaisiais metais.

3.6. NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo rezultatų vertinimas

Siekiant išsiaiškinti, kokius rezultatus duoda nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas, tiriamųjų buvo prašoma įvertinti įvairius bendradarbiavimo rezultatus konstatuojančius teiginius. Apibendrinti rezultatai matomi 10 paveiksle.

10 pav. NVO ir vietos valdžios bendradarbiavimo rezultatai

Apibendrinus galima teigti, kad nevyriausybines organizacijos vertindamos bendradarbiavimo rezultatus labiau linkusios sutikti su išvardintais teiginiais. NVO atstovų teigimu didžiausia bendradarbiavimo nauda ES struktūrinių fondų paramos didesnis prieinamumas vykdant bendrus projektus, demokratiškos visuomenės kūrimas bei regiono vystymosi skatinimas.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo viešojo administravimo, vietinės ir regioninės plėtros srityse 2007-2013 metais galimybių studijoje (2006) teigiama, kad stiprinant ir visapusiškai išnaudojant vietos plėtros potencialą ypač svarbus vietos ir aplinkinių vietovių valdžios ir gyventojų bendradarbiavimas. Stipri ir bendradarbiaujanti vietos valdžia, prisiimanti atsakomybę už vietinę plėtrą ir skatinanti vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvas šioje srityje yra neatskiriama sėkmingos vietos plėtros dalis. Išnaudojant ir stiprinant vietos plėtros potencialą ypač reikšmingas yra abipusis valdžios ir vietos gyventojų, NVO bei kitų suinteresuotų asmenų bendradarbiavimas, padedantis tinkamai pasirinkti intervencines priemones, nusistatyti aiškius prioritetus ir išnaudoti vietos pranašumus.

Mažeikių rajono savivaldybėje Europos Sąjungos lėšomis daugiausia finansuota įvairių ugdymo įstaigų renovacija, rajono infrastruktūros atnaujinimas, savivaldybės darbuotojų kompetencijų plėtros kursai, jaunimo pilietiškumo skatinimo projektai ir pan.⁶Tačiau šiuose projektuose nerasta užuominos į savivaldybių bendradarbiavimo su NVO plėtojimą, tai rodo, kad ES struktūrinių fondų prieinamumas, apklausos rezultatuose deklaruotas kaip lengviau prieinamas savivaldybei bendradarbiaujant su NVO, nėra visiškai teisingas.

Savivaldybės atstovų – ekspertų atsakymai labiau pesimistiški – dažniau rinktasi prieštaravimą išreiškiantį atsakymą. Tai rodo, kad vėl gi savivaldybės pozicija NVO atžvilgiu yra kiek skeptiška, ir savivaldybė neįvertina bendradarbiavimo teikiamos naudos, tiek kiek ta nauda yra svarbi NVO.

Lentelėje (7) pateikiami dažniausiai apklaustųjų teigiamai įvertinti teiginiai nurodantys NVO į(si)traukimo į savivaldybių funkcijų įgyvendinimą privalumus.

7 lentelė

NVO įsitraukimo į savivaldybių funkcijų įgyvendinimą privalumai

NVO atstovų nuomonė	Savivaldybės ekspertų nuomonė
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valdžios ir nevyriausybinio sektoriaus subjektų bendradarbiavimas leidžia operatyviau ir lanksčiau reaguoti į naujai iškylančias problemas (50% apklaustųjų sutinka visiškai, 44% sutinka labiau nei nesutinka). ▪ Nevyriausybines organizacijos nėra tampriai susijusios su savivaldybe, todėl per jas žmonės gali įvardyti savo poreikius išargumentuoti permainų būtinybę (30% visiškai sutinka, 63% sutinka labiau nei nesutinka). ▪ Galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vietos bendruomenės nariai įtraukiami į paslaugų teikimą (100% labiau sutinka, nei nesutinka). ▪ Nevyriausybines organizacijos padeda savivaldybėms kurti teisinius pilietinės visuomenės pamatus, stiprina demokratiją (25% apklaustųjų sutinka visiškai, 50% sutinka labiau nei nesutinka). ▪ Nevyriausybines organizacijos nėra tampriai susijusios su savivaldybe, todėl per jas žmonės gali įvardyti savo poreikius išargumentuoti permainų būtinybę (75% sutinka labiau nei

⁶ ES finansuojami projektai. [Internete]. [žiūrėta 2010-01-25]. Prieiga per internetą: http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/ES_finansuojami_projektai/406/2/126/3

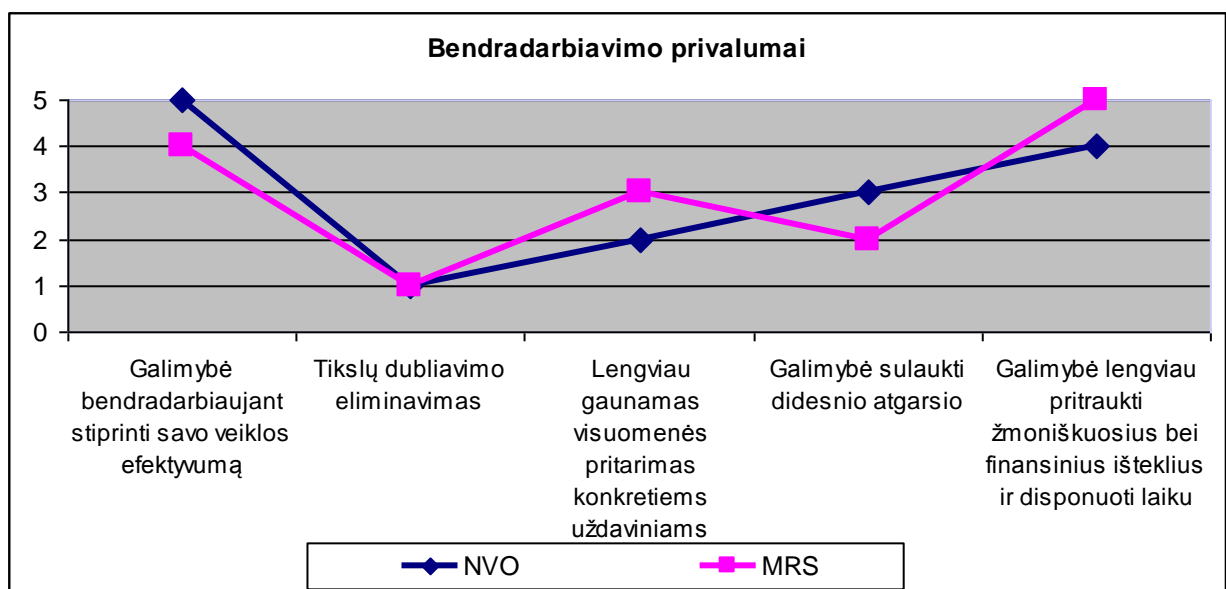
<p>bei finansinius išteklius, susidariusioms problemoms spręsti, ir disponuoti laiku (57% visiškai sutinka, 25% sutinka labiau nei nesutinka).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerinama viešųjų funkcijų įgyvendinimo kokybė, t.y. skatinama vystyti daugiau ir geresnių paslaugų už mažesnę kainą (44% visiškai sutinka, 50% sutinka labiau nei nesutinka). ▪ NVO dėka, apie vietos bendruomenėje išskylančias problemas sužinoma pradinėje stadijoje, tada jos neįsisenėja (44% visiškai sutinka, 50% sutinka labiau nei nesutinka). 	<p>nesutinka).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius, susidariusioms problemoms spręsti, ir disponuoti laiku (25% visiškai sutinka, 50% sutinka labiau nei nesutinka).
---	---

Iš atsakymų matyti, kad svarbiausias bendradarbiavimo privalumas – tai, kad nevyriausybinės organizacijos, kaip arčiau žmogaus veikiančios organizacijos, savivaldybei perduoda informaciją ir kartu veikdamos efektyviau sprendžia susidariusias problemas.

Bendradarbiavimo privalumų seką pagal svarbumą, siekta išsiaiškinti naudojantis Wejcmano (2001) išskirtais darbo bendradarbiaujant privalumais:

- galimybė bendradarbiaujant stiprinti savo veiklos efektyvumą;
- tikslų dubliavimo eliminavimas;
- lengviau gaunamas visuomenės pritarimas konkrečioms uždaviniais;
- galimybė sulaukti didesnio atgarsio;
- galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius ir disponuoti laiku.

Respondentų buvo prašoma suranguoti šiuos bendradarbiavimo privalumus nuo svarbiausio iki mažiausiai svarbaus (5 – svarbiausias, 1 – mažiausiai svarbus). Apibendrinti rezultatai pavaizduoti 11 paveiksle.

11 pav. Bendradarbiavimo teikiami privalumai

Diagramoje matyti, kad tiek savivaldybės atstovai, tiek NVO bendradarbiavimo privalumus vertina beveik vienodai, be didelių atotrūkių. Tai leidžia daryti prielaidą, kad subjektų bendradarbiavimo mastai ateityje augs, nes abejoms pusėms teikiamų privalumų svarba yra beveik vienoda.

3.7. Nevyriausybines organizacijos bei savivaldybės vaidmuo vietos bendruomenėje

Valdžios atstovas ir NVO atstovas siekdamas, kokybiškai ir efektyviai įgyvendinti vietos bendruomenės jam keliamus uždavinius, turi sugebėti vaidinti keletą vaidmenų⁷. Anketinės apklausos metu buvo prašoma tiriamųjų pažymėti tris valdžios atstovui, ir tris NVO atstovui labiausiai tinkančius vaidmenis. Galimi variantai:

Vietos politikos formuotojas – apibrėžia vietos politikos tikslus ir būdus tiems tikslams pasiekti, formuoja požiūrį į valdžią
Sprendėjas siūlo ir atlieka sprendimus, turinčius įtakos vietos bendruomenės žmonių gyvenimui
Galimybių kūrėjas skatina veiklai kitus bendruomenės narius, kurie nedrįsta ar nepasirengę savarankiškai veiklai
Bendrautojas gauna ir perduoda informaciją, idėjas, nuomones, išklauso bendruomenės narius
Derybininkas padeda nesutariantiems ir nesurandantiems sprendimo
Pagalbininkas telkia kolektyvines pastangas spręsti problemoms, konfliktams, <u>kompetentingai spręsti</u> problemai
Stebėtojas užtikrina, kad tai, kas daroma, būtų atliekama pagal įstatymus ir bendruomenėje nusistovėjusią tvarką
Valdžios įgaliotinis naudoja asmeninius ir kitus įtakos šaltinius vietos bendruomenės žmonių labai
Finansininkas sprendžia biudžeto ir nebiudžetinių lėšų formavimo, skirstymo, pritraukimo, naudojimo klausimus
Organizacijos tobulintojas stengiasi efektyvinti tarybos, kaip organizacijos, ir savivaldybės administracijos veiklos tobulinimą

LR vietos valdžios įstatyme (2004) apibrėžtos savarankiškos savivaldybių funkcijos (6str.) apima įvairias veiklas. Visų pirma minima savivaldybės biudžeto sudarymo ir tvirtinimo funkcija, ši funkcija lyg ir savivaldybei priskurtų finansininko vaidmenį. Kitos numatytos savarankiškos funkcijos aprėpia švietimą, socialinių problemų, užimtumo problemų sprendimą, sveikatos priežiūrą, palankių sąlygų tiek verslui, tiek bendruomenei kūrimą, o taip pat numato ir bendradarbiavimo su visuomeninėmis

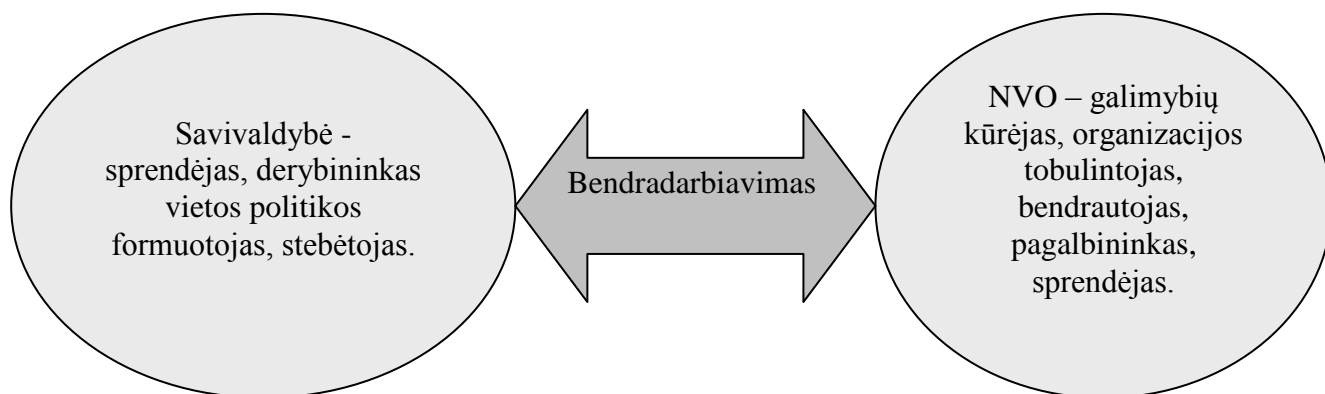
⁷ Pagal Vaičiūnienė, J. (2003). Tarybos nario vaidmuo skatinant vietos demokratiją Lietuvoje. Vietos bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. Mokymo ir konsultavimo centras.

organizacijomis funkciją. Apibendrinus šias funkcijas savivaldybei būtų galima priskirti pagalbininko ir galimybių kūrėjo vaidmenis. Apibendrinus priskirtąsias savivaldybei funkcijas (7 str.), kurios iš esmės priskiria savivaldybei užtikrinti, organizuoti, prižiūrėti įvairias veiklos sritis pradedant švietimo užtikrinimu, baigiant infrastruktūrų priežiūra ir užtikrinimu, savivaldybei galėtų būti priskirtas sprendėjo ar valdžios įgaliotinio vaidmenis. Valstybinės savivaldybės funkcijos - bendriausia prasme tai yra funkcijos užtikrinančios bendra tvarką kaip ir visoje valstybėje – iš dalies veda prie stebėtojo vaidmens. Visos įstatymu numatytos savivaldybės funkcijos galėtų būti, o iš dalies ir yra, NVO funkcijomis. Bet kokių atveju NVO veikia spręsdama savivaldybei būdingas problemas, tad ir priskirti vaidmenys teoriškai galėtų nesiskirti.

Tačiau tyrimo rezultatai parodo, kad savivaldybė sau dažniausiai prisiskyrė sprendėjo, derybininko bei vietos politikos formuotojo vaidmenis, NVO savivaldybei taip pat pritaikė sprendėjo ir vietos politikos formuotojo vaidmenį, bei stebėtojo vaidmenį. Tai patvirtina anksčiau aptartus tyrimo rezultatus, kad savivaldybės indėlis bendradarbiavime yra labiau formalus, o ne praktinis.

Nevyriausybės organizacijos kaip labiausiai tinkančius vaidmenis dažniausiai pažymėjo – galimybių kūrėjo, organizacijos tobulintojo bei bendrautojo vaidmenis. Savivaldybės narių NVO priskirti vaidmenys skiriasi - anot vietos valdžios atstovų, NVO labiausiai tinkantis vaidmuo yra pagalbininkas, galimybių kūrėjas bei sprendėjas. Toks savivaldos ekspertų pasirinkimas rodo, kad NVO yra vertinama kaip aktyviai veikianti jėga, sprendžianti bendruomenės problemas.

Apibendrinti pasirinkimų variantai pateikti 12 paveiksle.

12 pav. Savivaldybės ir NVO vaidmenys bendradarbiavimo procesuose
Šaltinis: sudaryta autorės

Siekiant bendradarbiavimo tarp savivaldybės ir NVO svarbiausia derinti interesus ir veikti bendrų tikslų link, o tam visiškai nereikia būti vienodais – kiekviena, tiek savivaldybė, tiek nevyriausybės organizacijos atlikdamos, joms būdingus vaidmenis, ir taip papildydamos viena kitą, gali sukurti įvairius bendradarbiavimo santykius.

3.8. Praktinių NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo pavyzdžių palyginimas

Bendradarbiavimo galima išmokyti remiantis kitų patirtimi. Lietuvos nevyriausybiinių organizacijų bendradarbiavimo su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis tyrime (2006) pateikiami praktiniai NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo gerosios praktikos pavyzdžiai. Kaip sėkmingai bendradarbiavimą vykdančios yra įvardintos Klaipėdos miesto savivaldybė, Kauno miesto savivaldybė, Šiaulių miesto savivaldybė, Molėtų bei Gargždų rajonai.

8 lentelė

Praktinių bendradarbiavimo pavyzdžių palyginimas

Klaipėdos miesto modelis	Šiaulių miesto modelis	Molėtų modelis	Klaipėdos raj. Gargždų modelis	Mažeikių rajono savivaldybės modelis
<p>Klaipėdos miesto savivaldybės ir nevyriausybiinių organizacijų bendradarbiavimas vyksta teisiškai reglamentuotais mechanizmais ir taikant aiškius NVO atstovavimo principus. Miesto savivaldybėje veikia socialinių organizacijų projektų rėmimo komisija, kultūros ir meno taryba, sporto taryba, tautinių mažumų taryba ir kitos komisijos bei darbo grupės. Visos šios savivaldybės struktūros turi deleguotus atstovus iš NVO koalicijų, kurios demokratiškai renka atstovus arba vienbalsiai juos deleguoja.</p> <p>Klaipėdos miesto savivaldybės taryba yra patvirtinusi ir Klaipėdos miesto savivaldybės bei nevyriausybiinių organizacijų bendradarbiavimo sutartį, pagal kurią yra reglamentuojamas nevyriausybiinių organizacijų atstovavimas ir abipusio bendradarbiavimo plėtros tikslai.</p> <p>Bendruosius Klaipėdos miesto NVO interesus miesto savivaldybėje atstovauja Bendradarbiavimo taryba, kurią sudaro po du atstovus iš kiekvienos NVO srities koalicijos. Miesto savivaldybės tarybos nariai ar administracijos darbuotojai nėra šios tarybos nariai.</p>	<p>Šiaulių mieste NVO ir savivaldybės bendradarbiavimas yra plėtojamas gana konstruktyviai, yra sukurtas NVO interesų atstovavimo sistemos mechanizmas. Mieste veikia nevyriausybiinių organizacijų konfederacija, kuri vienija beveik visas įvairių sričių NVO mieste. Konfederacija deleguoja savo atstovus į įvairias savivaldybės komisijas ir tarybas, atstovauja savo narių interesus, deleguodama atstovus į Šiaulių miesto tarybos patvirtintą Konsultacinę tarybą, kurios tikslas stiprinti NVO ir savivaldybės bendradarbiavimą. Savivaldybės taryba yra patvirtinusi ir savivaldybės bei nevyriausybiinių organizacijų bendradarbiavimo programą, o miesto strateginiame plėtros plane (2007-2016) įtvirtinusi NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo plėtros nuostatas.</p>	<p>Molėtų rajono savivaldybė – tai taip pat viena iš kelių savivaldybių Lietuvoje, kurioje veikia gana aiškus nevyriausybiinių organizacijų atstovavimo mechanizmas bei glaudus bendradarbiavimas su savivaldybe. Šioje savivaldybėje yra įsikūręs Molėtų rajono plėtros sąjūdis, kuris vienija rajone veikiančias nevyriausybines organizacijas. Savivaldybėje veikia bendruomenės sveikatos taryba ir jaunimo koordinacinis komitetas, tačiau jo sudarymo proporcijos pagal atstovavimą, yra neapibrėžtos.</p>	<p>Klaipėdos rajone bendradarbiavimas tarp savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų yra pakankamai sklandus, kadangi rajone yra sudaryta nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimo taryba.</p>	<p>Mažeikių rajono savivaldybėje yra patvirtintas Mažeikių rajono savivaldybės Jaunimo reikalų tarybos 2009-2010 metų veiklos planas (4 priedas), kuriame numatyta užtikrinti įvairių institucijų ir sektorių bendradarbiavimą plėtojant jaunimo politiką Savivaldybėje, o šio uždavinio vienas iš vykdytojų yra jaunimo organizacijos vienijanti asociacija „Apskritas stalas“.</p> <p>2004 metais Mažeikių savivaldybėje patvirtinta Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų dalinio finansavimo tvarka (5 priedas). Mažeikių rajono savivaldybėje pagrindinis dėmesys skiriamas finansavimo tvarkos nustatymui, tačiau jose neapibrėžiamos kitos bendradarbiavimo formos. Mažeikių rajono savivaldybėje paraiškų vertinimo komisiją sudaro du Tarybos nariai, du nevyriausybinių organizacijų atstovai (deleguoti nevyriausybinių organizacijų Tarybos ar susirinkimo), penki Savivaldybės administracijos darbuotojai.</p>

Savivaldybių palyginimui pasirinktos dvi didelės (Klaipėdos, Šiaulių) savivaldybės ir du mažesni rajonų centrai (Molėtų, Gargždų). Kad Mažeikių rajono savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo modelis būtų vertinamas kaip sėkmingas, visų pirma *reikėtų plačiau apibrėžti bendradarbiavimo nuostatus* (pvz., remiantis Klaipėdos miesto pavyzdžiu). Kitas privalumas Mažeikių savivaldybei būtų, jei savivaldybėje veikiančios NVO susijungtų pagal atstovaujamus interesus. Šiuo metu Mažeikiuose yra jaunimo organizacijos vienijanti asociacija, bei Mažeikių rajono nevyriausybių organizacijų asociacija, kurios nariais yra įvairios sritis atstovaujančios NVO (t.y. neįgaliųjų organizacijos, sporto klubai ir pan.) (panašiai kaip ir Molėtų modelyje), tačiau šioje vietoje yra galimybė burtis pvz. visoms neįgaliųjų organizacijoms į bendrą neįgaliųjų asociaciją. Tokiu būdu neįgaliųjų interesai būtų labiau tenkinami.

Mažeikių rajono savivaldybėje skirtingai nei Klaipėdos mieste, nėra nuolatinių NVO atstovų, kurie nuolatos atstovautų NVO savivaldybėje. Mažeikiuose NVO nariai įeina tik į projektų vertinimo sudėtį.

Lyginant su Šiaulių miesto modeliu, Mažeikiai neatsilieka tuo atžvilgiu, kad planuose yra numatyta stiprinti bendradarbiavimą, skirtumas, tas, kad Šiauliuose patvirtinta konkrečiai bendradarbiavimo įtvirtinimui skirta programa, o Mažeikiuose truputį užsimenama apie bendradarbiavimą Jaunimo reikalų tarybos veiklos plane (2009-2010).

Apibendrinus interviu duomenis galima teigti, kad bendra bendradarbiavimo situacija tarp NVO ir savivaldybės tenkina tiek NVO ekspertus, tiek savivaldybės ekspertus – savivaldybė teikia iš dalies finansuoja NVO projektus, lengvatinėmis sąlygomis nuomoja patalpas. Dažniausiai tiriamieji bendradarbiavimą apibūdina, kaip patenkinamą. NVO ekspertai paminėjo, kad dėl to jog finansavimas yra dalinis, kenčia projektų kokybę, bet visi NVO ekspertai pasidžiaugė, kad finansų krizės akivaizdoje, Mažeikių rajono savivaldybė surado lėšų NVO projektų finansavimui.

Tyrimo rezultatai vienareikšmiškai parodo, kad Mažeikių rajono savivaldybės bendradarbiavimas su NVO kol kas apsiriboja tiesioginės ir netiesioginės finansinės paramos skyrimu. Tokia situaciją įtakoja tai, kad savivaldybės ekspertai, kuriems suteikta teisė vertinti NVO projektus nėra pakankamai susipažinę su NVO veikla.

IŠVADOS

- Aktyvių piliečių ir nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas valstybės valdyme yra vienas svarbiausių demokratijos bruožų. NVO objektas yra kurti visuomeninę galią – NVO idėjas perkelti į vykdomą politiką. Nevyriausybinių organizacijų veikla yra labai plataus spektro, dėl NVO veiklos didėja visuomenės informuotumas, auga piliečių dalyvavimas viešajame gyvenime, užtikrinama viešosios valdžios institucijų atskaitomybė visuomenei ir jos veiklos skaidrumas, taip pat svarbus ir NVO indėlis kultūriniame gyvenime bei socialinės gerovės valstybėje kūrimo procese.
- Nevyriausybiniomis organizacijomis Lietuvoje galima vadinti tokias organizacijas, kurios įsteigtos ir veikia pagal LR Asociacijų įstatymą, LR Labdaros ir paramos fondų įstatymą ir LR Viešųjų įstaigų įstatymą.
- NVO ir vietos valdžios sektorių bendradarbiavimas yra svarbus dėl to, kad savivaldybės ir nevyriausybines organizacijas vienija bendras uždavinys – patenkinti piliečių poreikius ir spręsti opias bendruomenės problemas, siekiant sukurti gerovę bendruomenėje. O palankių sąlygų nevyriausybinių organizacijų veiklai sudarymas ir bendradarbiavimas su jomis leidžia savivaldybei decentralizuoti valdymą ir sumažinti išlaidas, pasidalyti su visuomene socialinės atsakomybės našta, greičiau ir sėkmingiau sukurti ir puoselėti demokratinę visuomenę.
- Nevyriausybinių organizacijų interesų atstovavimas, finansinė ir nefinansinė parama yra labiausiai tiek savivaldybės, tiek NVO poreikius tenkinančios bendradarbiavimo formos. Bendradarbiavimas tarp sektorių leidžia operatyviau ir lanksčiau reaguoti į naujai iškylančias problemas, gerinama viešųjų funkcijų įgyvendinimo kokybė, t.y. nuolatos skatintų vystyti daugiau ir geresnių paslaugų už mažesnę kainą.
- Mažeikių rajono savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo tradicijai vos 10 metų. Savivaldybė su nevyriausybiniomis organizacijomis glaudesnę bendravimą pradėjo nuo 2000 metų, kai Mažeikių rajono savivaldybės kultūros skyriuje pradėjo dirbti darbuotojas, atsakingas už darbą su NVO ir jaunimu. Dešimtmečio nepakako, kad savivaldybės ekspertai patikėtų, kad NVO gali būti savivaldybės partneriai – 25% apklaustų savivaldybės atstovų pasisako prieš partnerystę.
- Trečdalis apklaustųjų savivaldybės ekspertų prisipažino nesantys gerai susipažinę su NVO veikla, principais, nepriklausomai nuo to, kad visi apklaustieji dalyvauja ar anksčiau dalyvavo NVO projektų vertinimo komisijoje.
- Tiek savivaldos atstovai (75%), tiek NVO (88%) nariai sutinka, kad NVO lanksčiau nei savivaldybė reaguoja į pokyčius visuomeniniame gyvenime, greičiau užmezga ryšius su pažeidžiamiausiomis grupėmis ir problemas sprendžia taikydamos naujus sprendimo būdus. Abi apklaustos grupės sutinka su teiginiu, kad valdžios sektoriaus veiklos prioritetai yra teisinių aktų, strategijų ir atitinkamų sąlygų kūrimas, o NVO veiklos prioritetai yra daugiau praktinio pobūdžio.

- Mažeikių rajono savivaldybės nutarimų analizė ir palyginimas su kitų Lietuvos savivaldybių dokumentais, dėl santykių su NVO, pastebėta, kad Mažeikių rajono savivaldybė teisiškai reglamentuoja tik finansinės paramos skyrimo procedūras, ir visiškai neapibrėžia bendradarbiavimo konteksto.
- Finansinės paramos skyrimo metu NVO ir savivaldybės sąveika intensyviausia informacijos apie konkursus sklaidos, projektų vertinimo, informavimo apie konkurso rezultatus, projekto vykdymo priežiūros ir finansinės priežiūros etapuose. Bendradarbiavimo ryšių sunkiausiai atrasti ataskaitų turinio analizės, bei projektų rezultatų apibendrinimo ir strateginio planavimo etapuose – čia tyrimo duomenimis sąveikos praktiškai nėra.
- Tiek NVO, tiek savivaldybės atstovai nurodo, kad svarbiausias bendradarbiavimo privalumas – tai, kad nevyriausybinių organizacijų, kaip arčiau žmogaus veikiančios organizacijos, savivaldybei perduoda informaciją ir kartu veikdamos efektyviau sprendžia susidariusias problemas.
- Ginamasis teiginys, jog Mažeikių rajono savivaldybė ir joje veikiančios nevyriausybinių organizacijos turi abi šalis tenkinančias bendradarbiavimo tradicijas pasitvirtino iš dalies. Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas finansinės paramos skyrimo metu įteisintas nuostatais, kuriuose pateikti finansavimo principai, paramos teikimo tvarka ir kontrolė, tačiau nėra nustatytų nevyriausybinių organizacijų atstovavimo ir abipusio bendradarbiavimo plėtos tikslų bei nuostatų, kurios užtikrintų bendradarbiavimą ateityje.

REKOMENDACIJOS

- Kadangi savivaldybės atstovų žinios apie NVO veiklą rajone yra nepakankamos, sunku tikėtis nuoseklaus bendradarbiavimo. Šią situaciją ištaisyti NVO rengiami seminarai, kuriuose būtų pristatoma rajono NVO veikla, veiklos rezultatai, taip pat parodoma kitų savivaldybių bendradarbiavimo su NVO patirtis.
- Kad būtų užtikrintas bendradarbiavimas, ne vien tik finansinės paramos metu, reikėtų priimti abiem sektoriams priimtinas bendradarbiavimo normas, principus, tikslus, kurios nustatytų aiškias bendradarbiavimo ribas. Bendradarbiavimo normose turėtų būti tiksliai nustatyta atskaitomybės tvarka, kuri užtikrintų bendradarbiavimo skaidrumą.
- Kad būtų užtikrintas NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo tęstinumas, vertėtų parengti NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo programą ir strategiją. Šiuo metu NVO gyvavimas yra aiškus tik vieneriems metams, o turint programą ir strategiją, būtų galima tikėtis veiklos tęstinumo.

LITERATŪRA

1. Arimavičiūtė, M. (2005). Viešojo sektoriaus institucijų strateginis valdymas. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
2. Augustaitis, A. (2001). Nevyriausybių organizacijų (NVO) panaudojimas valstybės ar savivaldybės funkcijoms įgyvendinti. Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų partnerystė. p. 31-55. Vilnius: Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras.
3. Baršauskienė, V., Butkevičienė, E., Vaidelytė, E. (2008). Nevyriausybių organizacijų veikla. Kaunas: Technologija.
4. Bauer, M.W. (2002). The EU 'partnership principle': still a sustainable governance device across multiple administrative arenas? [Internete] [žiūrėta 2010-03-02]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/tp_socpart01_lt.pdf
5. Bučaitė, J., Ambotaitė – Mazeliauskienė, I. (2005). Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų sąveikoje. Viešoji politika ir administravimas, Nr. 13, p. 74-82. Kaunas. [Internete]. [Žiūrėta 2009-04-15] Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/z13/1648-2603-2006-nr13-74.pdf>>
6. Bullain, N., Toftisova, R. (2005). A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation. The International Journal of Not-for-Profit Law. Volume 7, Issue 4. [Internete]. [žiūrėta 2010-01-16]. Prieiga per internetą: <http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol7iss4/art_1.htm#_edn59%23_edn59>
7. Bullain, N., Toftisova, R. (2005). Lyginamoji Europos politikos ir NVO –Vyriausybės bendradarbiavimo praktikos analizė. Tarptautinis ne pelno organizacijų teisės žurnalas. 7 tomas. [Internete]. [Žiūrėta 2009-11-14]. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/nvo_ir_vyriausybes_bendradarbiavimo_analize_vidurio_ir_rytu_europoje.pdf>
8. Carew E. Boulding, Clark C. Gibson. (2009). „Supporters or Challengers? The Effects of Nongovernmental Organizations on Local Politics in Bolivia. Comparative Political Studies. Volume 42 Number, p. 479-500. [Internete]. [Žiūrėta 2009-04-10]. Prieiga per internetą: <<http://online.sagepub.com>.>
9. Donald H. Schepers (2006). The Impact of NGO Network Conflict on the Corporate Social Responsibility Strategies of Multinational Corporations. Business & Society, Volume 45 Number 3, p. 282-299.[Internete]. [Žiūrėta 2009-04-10]. Prieiga per internetą:< <http://online.sagepub.com>>
10. Dromantienė, L. (2003). Nevyriausybių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą. Socialinis darbas. Nr. 2(4). p. 16- 22. Vilnius.
11. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo viešojo administravimo, vietinės ir regioninės plėtros srityse 2007-2013 metais galimybių studija. (2006). Vilnius: VšĮ Viešosios

- politikos ir vadybos institutas. [Internete] [žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: [http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Ataskaitos/BPD vertinimo ataskaitos/VRM_42.pdf](http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Ataskaitos/BPD_vertinimo_ataskaitos/VRM_42.pdf)
12. Garvey, D. (2009). Nonprofit Sector: Workforce Education Needs and Opportunities. Continuing higher education review, Vol. 73. p. 114- 124. US. [Internete]. [žiūrėta 2010-05-10]. Prieiga per internetą: <http://continuingstudies.uconn.edu/professional/nonprofit/pdf/Nonprofit%20Sector.%20Education%20Needs%20and%20Opportunities.pdf>
 13. Guogis, A. (2006). Kai kuri socialinio solidarumo praradimo aspektai Vakaruose ir Lietuvoje. Socialinis darbas, 5 (1). p. 9-13. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
 14. Guogis, A., Gudelis, D. (2003). Pilietinė visuomenė ir socialinė politika: Naujosios viešosios vadybos galimybės. Filosofija. Sociologija. Nr. 4, p.14-19. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla.
 15. International Cooperations and NGO's. (2007). p.9. [Internete]. [Žiūrėta 2009-12-25]. Prieiga per internetą: <http://www.mofa.go.jp/POLICY/oda/category/ngo/partnership/english.pdf>
 16. Krikščiūnė, E., Šaparnis, G. (2008). Vadybos kokybės standarto diegimo aspektai nevyriausybių organizacijų veikloje. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 3(12). p. 159-171.
 17. Kučikas, A. (2001). Dideli lūkesčiai. p.6-11. Vilnius: nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras.
 18. Kučikas, A. (2001). Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje vakar, šiandien ir tyroj. Savišvieta 2001/2 .p. 7- 15. Vilnius: Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos leidykla.
 19. Lieber, C., Ferri, M. (2004). NGO Networks: Building Capacity in a Changing World.[Internete]. [Žiūrėta 2009-12-28]. Prieiga per internetą: http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/private_voluntary_cooperation/conf_leibler.pdf
 20. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Tyrimas. (2006). Vilnius. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete] [žiūrėta: 2010-02-05]. Prieiga per internetą: http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybiu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis
 21. Mažeikių rajono NVO. Mes esame. (2009). Sud. Eduardas Vaičiulis. Mažeikiai.
 22. Mažylis, L., Vazgelavičius, D. (2004). Nevyriausybinių sektoriaus bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis, teikiant socialines paslaugas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 29. p. 117-133.
 23. Michael W. Bauer (2002). The thematic evaluation of the partnership principle: final synthesis report, Tavistock Institute. [Internete]. [žiūrėta 2010-04-02]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/tp_socpart01_lt.pdf

24. Mizgerienė, V. (2009). Savivaldos institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo ypatumai. (Magistro darbas. Šiaulių universitetas). [Internete]. [žiūrėta 2010-05-01]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090827_111937-32512/DS.005.0.01.ETD>
25. Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų tarybos sukūrimo studija. 2009m. rugpjūtis. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. [Internete]. [žiūrėta 2009-01-04]. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/Nvo_taryba_studija.pdf>
26. NVO ir socialinių ne pelno partnerių vadybos kokybės standartas. (2003). Vilnius. [Internete]. [žiūrėta 2009-04-15] Prieiga per internetą:<<http://www.bendruomenes.lt/downloads/structure//knyga1.pdf>>
27. O'Dwyer, B. Unerman J. (2005). Theorising accountability for NGO advocacy. Accounting, Auditing & Accountability Journal Vol. 19 No. 3, p. 349-376. [Internete] [žiūrėta 2009-06-14]. Prieiga per internetą: <www.emeraldinsight.com/0951-3574.htm>
28. Ossewaarde, R., Nijhof, A., Heyse, L. (2008). Dynamics of NGO Legitimacy: how Organizing Betrays Core Missions of INGOs. Public Admin. Dev. 28, 42–53 lentelė 46 psl
29. Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų Europoje statuso principai (2002). [Internete]. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <http://www.etib.lt/site_files/teisinis/NVO%20principai.doc>
30. Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų Europoje statuso principai. (2001, 2002). Strasbūras. [Internete]. [žiūrėta 2010-05-01]. Prieiga per internetą: <www.etib.lt/site_files/teisinis/NVO%20principai.doc>
31. Petukienė, E., Tijūnaitienė, R., Raipa, A. (2007). Visuomenės dalyvavimas: socialinio kapitalo, demokratijos ir racionalaus pasirinkimo teorijų apžvalga. Viešoji politika ir administravimas. Nr. 21.p. 87-95. Kaunas.
32. Recommendation CM/Rec. (2007). 14 of the Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe. [Internete]. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1194609&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>>
33. Ricardo Wilson-Grau, (2003). The risk approach to strategic management in development NGOs. Development in Practice, Volume 14, Number 3. Netherlands. [Internete]. [žiūrėta 2010-03-14]. Prieiga per internetą: <www.ngorisk.org/english/riskapproach.doc>
34. Rubežienė, L. (2001). Mažeikių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. p. 89-90. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras [Internete]. [žiūrėta 2009-06-10]. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/mokymo_medziaga_01_partneryste.pdf>

35. Salamon, L. M (2001). The Third Sector and Volunteering in Global Perspective. Presentation at The 17th Annual International Association of Volunteer Effort Conference. The Netherlands, Amsterdam. [Internete]. [žiūrėta 2010-05-08]. Prieiga per internetą: <http://adm-cf.com/jhu/pdfs/Speeches/SPEECHES_Lavesp_Jan_2001.pdf>
36. Salamon, L.M. (1996). THE INTERNATIONAL CLASSIFICATION OF NONPROFIT ORGANIZATIONS:ICNPO-REVISION. Defining the nonprofit sector: The United States. Johns Hopkins University. [Internete] [žiūrėta 2010-05-10]. Prieiga per internetą: <http://adm-cf.com/jhu/pdfs/CNP_Working_Papers/CNP_WP19.pdf>
37. Salamon, L.M. (2008). Nonprofit listening post project. Center for Civil Society Studies. US: Johns Hopkins University. [Internete] [žiūrėta 2010-05-10]. Prieiga per internetą: http://adm-cf.com/jhu/pdfs/CNP_Working_Papers/CNP_WP18.pdf
38. Salamon, L.M., Spence, L.K. (2009). Research Brief:Volunteers and the Economic Downturn. [Internete] [žiūrėta 2010-05-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.volunteeringinamerica.gov/assets/resources/VolunteersAndTheEconomicDownturn.pdf>>
39. Smalskys, V. (2005). „Gerovės valstybės“ ir socialinės viešosios politikos krypčių teoriniai aspektai. Viešoji politika ir administravimas, nr. 11, p. 86-94. Kaunas.
40. Sulek, M. (2008). On the Meaning of Philanthropy Classical and Modern. US: Indiana University Center On Philanthropy.
41. Šimašius, R. (2000). Nevyriausybių organizacijų aplinkos Lietuvoje apžvalga. Pranešimas konferencijoje "Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimas: kelias į pilietinę visuomenę" Vilnius, 2000 m. gruodžio 12 d. [Internete]. [Žiūrėta 2009-12-25]. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/Pranesim/Nvo.phtml>
42. Šimašius, R. (2004). ES teisinis NVO veiklos ir viešosios politikos reglamentavimas – nauji reikalavimai ir naujos veiklos formos. Vilnius. [Internete]. [žiūrėta 2009- 04-06]. Prieiga per internetą:< <http://www.lrinka.lt/Pranesim/rs4.phtml> >
43. Šimašius, R. (2007). Ne pelno organizacijos: prigimtis ir reglamentavimas. Vilnius: Eugrimas.
44. Trumpa, U. (2004). ES plėtra ir NVO veiklos bei strateginiai finansavimo pokyčiai. Lietuvos nevyriausybių organizacijų forumas. Vilnius. [Internete]. [Žiūrėta 2009-12-25]. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/Pranesim/ut.phtml> (B)
45. Trumpa, U. (2004). Lobistai ir nevyriausybinių organizacijų. Pranešimas konferencijoje "Lobizmo nauda politikai, verslui ir pilietinei visuomenei". Vilnius. [Internete]. [Žiūrėta 2009-12-25]. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/Pranesim/ut3.phtml> (A)
46. Vadapalas, V., Jočienė, D. (2001). Nevyriausybinių organizacijų tarptautinėje ir Europos Sąjungos teisėje. Vilnius: Eugrimas.

47. Vaičiūnienė, J. (2003). Tarybos nario vaidmuo skatinant vietos demokratiją Lietuvoje. Vietos bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. Mokymo ir konsultavimo centras.
48. Valackienė, A., Krašenkienė, A. (2007). Diskriminacijos raiška ir valstybės institucijos bei visuomeninis sektorius. Filosofija. Sociologija. Nr. 2, p. 32-44. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla.
49. Vasiliauskiene, V. (2006). Socialinių paslaugų teikimo vertinimas Jonavos savivaldybėje. (Magistro darbas, Mykolo Riomerio universitetas).
50. Wejcmantas, Z. (2001). Vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis – galimybės ir barjerai. Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė p.13-18. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras.
51. Willets, P. (2002). What is a Non-Governmental Organization? Output from the Research Project on Civil Society Networks in Global Governance. London: City University. [Internete]. [Žiūrėta: 2009-12-28]. Prieiga per internetą: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willets/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM#Part1>
52. William, C. (1991). Non-Governmental Initiatives in ADB, The Urban Poor and Basic Infrastructure Services in Asia and the Pacific. Asian Development Bank, Manila. [Internete]. [žiūrėta 2009-12-30]. Prieiga per internetą: <http://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html>

Dokumentai:

1. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija. 2007m. gruodžio 6d. Vilnius. Interaktyvus. [žiūrėta 2009-06-12]. Prieiga per internetą: <http://lriv.ivc.lt/bylos/veikla/komisijos/nevyriausybiniu-organizaciju/pletros-koncepcija.pdf>
2. Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija.. 2007m. gruodžio 6 d. [Internete]. [žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/files/main/pletroskoncepcija.pdf>
3. Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas. 2004 m. sausio 22 d. Nr. IX-1969 Vilnius. Interaktyvus. [žiūrėta 2009 – 04- 15] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=226938&p_query=&p_tr2= >
4. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864. Vilnius. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=107687
5. Lietuvos Respublikos Konstitucija. (1992). Interaktyvus. [žiūrėta 2009 – 06 – 02]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm#X_SKIRSNIS_VIETOS_SAVIVALDA_IR_VALDYMAS

6. Lietuvos Respublikos Labdaros ir paramos fondų įstatymas (2004). Interaktyvus. [žiūrėta 2009 – 04- 15] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=224970 >
7. Lietuvos Respublikos Viešųjų įstaigų įstatymas (1996). Interaktyvus. [žiūrėta 2009 – 04- 15] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=292068 >
8. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymas. 2004 m. sausio 27 d. Nr. IX-1977 Vilnius.
9. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533. Vilnius.
10. Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų dalinio finansavimo tvarka. 2004-02-19 sprendimu Nr. T1-55
11. Mažeikių rajono savivaldybės 2010 metų biudžetas. (2010). [Internete]. [žiūrėta 2010-05-15]. Prieiga per internetą: www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Biudzetas/380
12. Nevyriausybinių organizacijų plėtros koncepcija (2010). 09-1398-02. Vilnius.
13. Sprendimas dėl Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tvarkos. 2004 m. vasario 19 d. Nr. T1 55 Mažeikiai
14. Sprendimas dėl Mažeikių rajono savivaldybės 2010 metų biudžeto patvirtinimo. 2010 m. vasario 26 d. Nr. T1-36. Mažeikiai. [Internete]. [žiūrėta 2010-05-15]. Prieiga per internetą: http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/2010_02_26_posedis/1084

PRIEDAI

SUSITIKIMO PROTOKOLAS

2010 m. mėn. D.

Susitikimo tema: NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo tradicija – tarpusavio sąveikos intensyvumas finansinės paramos skyrimo metu.

Susitikimo vieta:

Klausimus pateikė: Šiaulių universiteto, Socialinių mokslų fakulteto, vadybos (spec. Viešasis administravimas) studijų programos studentė Viktorija Neverdauskaitė

Atsakymus teikė:

- 1. Kaip vertinate bendrą NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo situaciją? (bendradarbiavimas pakankamas, problematiškas, efektyvus...)*

- 2. Ar savivaldybė/ NVO yra suinteresuota siekti bendradarbiavimo su NVO/ savivaldybe? Kokios suinteresuotumo priežastys?*

- 3. Kokias matote bendradarbiavimo galimybes su NVO/ savivaldybe?*

- 4. Aktyviausias bendradarbiavimas tarp subjektų yra finansinės paramos skyrimo metu. Koku būdu savivaldybė informuoja NVO apie konkursų rezultatus?*
 - 4.1. Ar yra pateikiami išsamūs paašikininimai dėl priimtų sprendimų? Koku būdu informacija pateikiama?*

 - 4.2. Koku būdu savivaldybė prižiūri projekto vykdymą, vykdo finansinę priežiūrą projekto eigoje?*

ANKETINĖ APKLAUSA

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMAS

Gerbiamas(-a) respondente, prašyčiau Jus dalyvauti apklausoje, kuria siekiama išsiaiškinti Mažeikių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų (NVO) bendradarbiavimo aspektus.

*Anketa yra **anoniminė** – asmeniniai duomenys nebus skelbiami, o apibendrinti apklausos rezultatai bus naudojami tik magistro darbui.*

Iškilus klausimų, galite kreiptis:

El.paštas: neverviktorija@gmail.com, tel. 8 652 96372

Jūsų amžius:

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- Daugiau nei 65

Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

Jūs atstovaujate:

- Nevyriausybinių organizaciją (.....
.....)
(Irašykite atstovaujamą NVO)
- Savivaldybę

1. Įvertinkite NVO ir vietos valdžios tarpusavio sąveikos intensyvumą įvairiais finansinės paramos skyrimo etapais.

	Intensyvi sąveika	Vidutiniška sąveika	Nesąveikaujama
Informacijos apie konkursus sklaida			
Projektų vertinimas			
Informavimas apie konkurso rezultatus			
Projekto vykdymas			
Finansinės priežiūros			
Ataskaitų turinio analizės			
Projektų rezultatų apibendrinimas			
Strateginis planavimas			

1.1. Koku būdu esate informuojamas apie būsimus konkursus, konkursų rezultatus? (Atsako tik NVO atstovai)

.....

.....

.....

1.2. Ar Jums aiški projektų vertinimo sistema/ kriterijai? (Atsako tik NVO atstovai)

- Taip
 Ne

Pastabos

.....

.....

1.3. Koku būdu informuojate NVO apie vykdomus konkursus, konkursų rezultatus? (Atsako tik savivaldybės atstovai)

.....

.....

.....

2. Įvertinkite teiginius:

	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
Sėkmingam nevyriausybių organizacijų veikimui didesnės reikšmės turi geri lyderiai nei finansavimas.					
Nesudarydami palankių veiklos finansavimo sąlygų Lietuvos įstatymai ir vykdoma politika neskatina NVO veiklos.					
NVO gali būti savivaldybės partneriai, teikiant visuomenines paslaugas bei atstovaujant visuomenės grupių interesus.					
NVO yra labai perspektyvios ir greičiausiai taps neatskiriama valstybės dalis.					

NVO veikla yra nesvarbi, nes visas paslaugas turi suteikti valstybė (savivaldybė).					
NVO greičiau užmezga ryšį su pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis.					
Daugumai nevyriausybinių organizacijų priskiriama viešųjų interesų tenkinimo funkcija.					
NVO teikia efektyvesnę pagalbą nei valstybinės institucijos.					
NVO dažnai sprendžia tas problemas, kurias viešoji politika sprendžia iš dalies arba nesprendžia visiškai.					
	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
NVO taiko naujus, netradicinius problemų sprendimo būdus.					
NVO lanksčiau nei savivaldybė reaguoja į pokyčius visuomeniniame gyvenime.					
Nevyriausybinių sektoriaus organizacijos geriausiai vykdo tas užduotis, kurios gauna mažas ar nulines pajamas.					
Nevyriausybinių organizacijos jungiasi į koalicijas, kad galėtų lengviau dalintis informacija tarpusavyje.					
Nevyriausybinių organizacijos jungiasi į koalicijas, kad galėtų lengviau dalintis informacija su savivaldos institucijomis.					
Valdžios sektoriaus veiklos prioritetai yra teisinių aktų, strategijų ir atitinkamų sąlygų kūrimas, o NVO veiklos prioritetai yra daugiau praktinio pobūdžio.					

3. Išrinkite 3, Jūsų manymu, svarbiausias NVO kompetencijas (3 svarbiausia, 1 mažiausiai svarbi)

- Įtaka valdžios organams bei atitinkamos pusės palaikymas;
- Bendradarbiavimas ir susivienijimas;
- Įtakos darymas įvairioms politikos sritims;
- Naujų veiklos modelių kūrimas ir įgyvendinimas;
- Kitų įtraukimas į veiklą ir įgalinimas veikti;
- Visuomenės informavimas;

Kita.....

(Irašykite)

4. Įvertinkite savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo aspektus:

	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
Lietuvoje nėra valdžios institucijų ir NVO bendradarbiavimo tradicijų.					
Savivaldybių bendradarbiavimas su NVO, leidžia savivaldybei decentralizuoti valdymą ir mažinti jo išlaidas.					
Savivaldybių bendradarbiavimas su NVO leistų pasidalyti su visuomene socialinės atsakomybės našta.					
Savivaldybių bendradarbiavimas su NVO leistų greičiau bei sėkmingiau sukurti vakarietišką, demokratinę visuomenę.					
	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
Siekiant sukurti pasitikėjimu grįstą bendradarbiavimą, nevyriausybines organizacijas ir savivaldybės turi dirbti vieno tikslo link.					
Savivaldybė bendradarbiaudama su NVO sužino, kokia visuomenės nuomonė apie vykdomą politiką.					
NVO panaudojimas įvairių lygių (valstybės ir savivaldybių) ir sričių (švietimo, socialinės apsaugos ir pan.) susipynusių funkcijų įgyvendinimui gali būti labai sėkmingu pagrindu įvairių lygių ir sričių valdžios institucijoms bendradarbiauti.					
Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas skatina regiono vystimąsi.					
NVO yra pernelyg priklausomos nuo savivaldybių finansavimo.					
ES struktūrinių fondų parama labiau prieinama vykdant bendrus (NVO ir savivaldybės) projektus.					

5. Įvertinkite, kokią naudą duoda NVO įtraukimas į savivaldybės funkcijų įgyvendinimą

	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
Gerinama viešųjų funkcijų įgyvendinimo kokybė, t.y. skatinama vystyti daugiau ir geresnių paslaugų už mažesnę kainą.					
Išvengiama tikslų dubliavimo.					

Vietos bendruomenės nariai įtraukiami į paslaugų teikimą.					
Iškilusios vietos bendruomenės problemos sprendžiamos naujais, novatoriškais, dažnai neįprastais, tačiau efektyviais būdais.					
Sprendžiamos nepopuliarios, mažai žinomos problemos.					
Valdžios ir nevyriausybinių sektoriaus subjektų bendradarbiavimas leidžia operatyviau ir lanksčiau reaguoti į naujai iškylančias problemas.					
Galimybė sulaukti didesnio vykdomų projektų atgarsio.					
Lengviau gaunamas visuomenės pritarimas konkretiems uždaviniams.					
NVO dėka, apie vietos bendruomenėje iškylančias problemas sužinoma pradinėje stadijoje, tada jos neįsisenėja.					
Vietos valdžios institucijos tampa kontroliuojamos.					
Nevyriausybines organizacijos padeda savivaldybėms kurti teisinius pilietinės visuomenės pamatus, stiprina demokratiją.					
	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Neturiu nuomonės	Labiau nesutinku, nei sutinku	Nesutinku
Nevyriausybines organizacijos nėra tampriai susijusios su savivaldybe, todėl per jas žmonės gali įvardyti savo poreikius išargumentuoti permainų būtinybę.					
Galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius, susidariusioms problemoms spręsti, ir disponuoti laiku.					

6. Suranguokite bendradarbiavimo tiekiamus privalumus (5 – svarbiausias, 1 – mažiausiai svarbus).

- galimybė bendradarbiaujant stiprinti savo veiklos efektyvumą;
- tikslų dubliavimo eliminavimas;
- lengviau gaunamas visuomenės pritarimas konkretiems uždaviniams;
- galimybė sulaukti didesnio atgarsio;
- galimybė lengviau pritraukti žmoniškuosius bei finansinius išteklius ir disponuoti laiku.

7. Valdžios atstovas ir NVO atstovas siekdamas, kokybiškai ir efektyviai įgyvendinti vietos bendruomenės jam keliamus uždavinius, turi sugebėti vaidinti keletą vaidmenų⁸. Kurie iš išvardintų vaidmenų Jums atrodo svarbiausi – pažymėkite (☑) 3 svarbiausius

⁸ Pagal Vaičiūnienė, J. Tarybos nario vaidmuo skatinant vietos demokratiją Lietuvoje. Vietos bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. Mokymo ir konsultavimo centras.

	Valdžios atstovas	NVO atstovas
Vietos politikos formuotojas – apibrėžia vietos politikos tikslus ir būdus tiems tikslams pasiekti, formuoja požiūrį į valdžią		
Sprendėjas siūlo ir atlieka sprendimus, turinčius įtakos vietos bendruomenės žmonių gyvenimui		
Galimybių kūrėjas skatina veiklai kitus bendruomenės narius, kurie nediršta ar nepasirengę savarankiškai veiklai		
Bendrautojas gauna ir perduoda informaciją, idėjas, nuomones, išklauso bendruomenės narius		
Derybininkas padeda nesutariantiems ir nesurandantiems sprendimo		
Pagalbininkas telkia kolektyvines pastangas spręsti problemoms, konfliktams, kompetentingai spręsti problemai		
Stebėtojas užtikrina, kad tai, kas daroma, būtų atliekama pagal įstatymus ir bendruomenėje nusistovėjusią tvarką		
Valdžios įgaliotinis naudoja asmeninius ir kitus įtakos šaltinius vietos bendruomenės žmonių labui		
Finansininkas sprendžia biudžeto ir nebiudžetinių lėšų formavimo, skirstymo, pritraukimo, naudojimo klausimus		
Organizacijos tobulintojas stengiasi efektyvinti tarybos, kaip organizacijos, ir savivaldybės administracijos veiklos tobulinimą		

**MAŽEIKIŲ RAJONO JAUNIMO, NEĮGALIŲJŲ, SPORTO KLUBŲ IR KITŲ
ASOCIACIJŲ SĄRAŠAS**

1	Šiaurės vakarų Lietuvos VVG	Loreta Rubežienė	8 443 46242	l.rubeziene@mazeikiai.lt	Laisvės g. 39
2	Žemaitijos skautų organizacija	Virginija Katkuvienė	8 615 76799	zemaitijosskautai@gmail.com	Varduvos g. 26
3	Mažeikių kraštiečių klubas	Adelė Cholodinskienė	8 443 26037		Ventos g. 89-9
4	Jaunųjų kalbos bičiulių klubas „Labas“	Irena Ruginienė			Laisvės g.22
5	Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjungos Mažeikių skyrius	Aurimas Daukantas	8 622 63085	a.daukantas@gmail.com	Laisvės 44/1
6	Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos Mažeikių rajono komitetas	Laima Nagienė	8 443 20070		Sedos g. 37-18
7	Mažeikių rajono jaunimo ir su jaunimu dirbančių visuomeninių organizacijų asociacija „Apskritas stalas“	Eduardas Vaičiulis	8 68263674	eduardas.vaiciulis@gmail.com	Žemaitijos 29-43
8	Mažeikių rajono rusų kultūros centras	Nina Skibickaja	8 443 74801		Pavenčių g. 4
9	Kino meno ir muzikos klubas „Avera“	Dovydas Punia	8 614 62086	dovidasp@yahoo.com	Laisvės g. 49
10	Modernaus šokio studija „Niansas“	Jelena Legenzovienė	8 6000 15048	niuansas@mail.ru	Pavasario g. 23-48
11	Mažeikių rajono klubas „Mano namai“	Pranciškus Tolišius	8 689 84867		Mindaugo g. 4-16
12	Mažeikių rajono kultūros rėmimo fondas	Angelė Rupkutė	8 443 98239	a.rupkute@mazeikiai.lt	Vasario 16g. 12
13	Mažeikių šaulių 1-oji kuopa	Pranas Trakinis	8 686 53372		Basanavičiaus g.4
14	Mažeikių literatų klubas „Erdvė“	Vilma Klimavičiūtė	8 686 75 463	ramios.bites@meganet.lt	Gamyklos g. 11-15
15	Mažeikių rajono nevyriausybinė organizacijų asociacija	Eduardas Vaičiulis	8 682 63674	eduardas.vaiciulis@gmail.com	Žemaitijos g. 29-43
16	Sedos miesto labdaros fondas	Genoveita Gricienė	8 443 46242	genoveita@gmail.com	Dariaus ir Girėno g.16, Seda
17	Mažeikių bitininkų draugija	Birutė Budreckienė	8 675 40650	birusta@piropas.lt	Žalioji g. 9
18	LVTGO „Gelbėkit vaikus“	Dalia Julija Balčiauskienė	8 613 30166	julijute@ml.lt	Pavenčių g. 2
19	Mažeikių rajono bibliotekinių draugija	Ingrida Jonušienė	8 443 26841	metodika@mazeikiai.rvb.lt	Laisvės g. 31/14
20	Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Mažeikių bendrija	Janina Jučinskienė	8 688 52821		Vasario 16 g. 4
21	Mažeikių rajono mokytojų ekologų klubas	Algirdas Vilkas	8 443 27070	ekoklubas@gmail.com	Laisvės g. 30 a
22	Mažeikių rajono katalikių moterų draugija	Albina Kiudulienė	8 687 39922	kiudulienne@hotmail.com	Daržų g. 6, Viekšniai

23	Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Mažeikių skyrius	Ringaudas Šličius	8 600 158		Respublikos g. 20-4
24	VĮ Akordeono mokykla „Domisolė“	Vaida Mikalauskienė	8 671 26924	vaida@roventa.lt	T. Vaižganto g.8-6
25	Mažeikių turistų klubas	Gražina Tamašauskaitė	8 612 06802	grazina.tamasauskaite@nafta.lt	Vasario 16 g.9
26	Mažeikių sveikatos asociacija	Sigitas Kaktys	8 687 35996	s.kaktys@gmail.com	Žemaitijos g. 20B-3
27	Mažeikių gydytojų paramos fondas	Zina Jakštienė		zina.j@one.lt	Vaižganto g. 7-12
28	Lietuvos gydytojų sąjunga, Mažeikių skyrius	Sigitas Kaktys	8 687 35996	s.kaktys@gmail.com	Žemaitijos g. 20B-3
	NEĮGALIŲŲ ORGANIZACIJOS				
1	Mažeikių rajono neįgaliųjų draugija	Zita Gricevičienė	8 443 67164	neigmaz@mail.ru	Ventos g.8
2	Lietuvos aklųjų ir silpnaregių Sąjungos Mažeikių rajono filialas	Irena Antanina Bessmertnaja	. 8 616 57109	mazeikiai@lass.lt	Ventos g.8
3	Mažeikių rajono kurčiųjų draugija	Audronė Šimkuvienė	8 443 67154		Ventos g.8
4	Lietuvos cerebrinio paralyžiaus asociacija	Zofija Valatkienė	8 69812565		Ventos.g.8
5	VšĮ Mažeikių bendruomenės centras	Audronė Šimkuvienė	8 443 67154	centras@roventa.lt	Ventos g.8
6	VšĮ Viekšnių bendruomenės centras	Svetlana Baniienė	8 443 36067	vbc@kli.lt	Tirkšlių g. 3, Tirkšliai
7	VO „Smaragdo akys“	Loreta Šličiuvienė	8 612 95985		Draugystės g.5-13
8	Mažeikių sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija „Gyvenimo spalvos“	Ilma Nabažienė	8 610 22726		Laisvės g. 7-2
9	Mažeikių rajono diabetikų klubas „Žemaičių spėka“	Faina Juozėnienė	8 676 61182		Ventos g. 37-50
10	Mažeikių rajono ligonių astmos klubas	Ilona Murauskienė	8 620 25751		J.T. Vaižganto g. 4/9-39
11	Judėjimo negalią turinčių asmenų klubas „Juntak“		8 443 26905		Pečkaskaitės g.1
12	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Mažeikių viltis“	Virginija Venalienė	8 443 66991	viltis@mzk.lt	Gamyklos g. 6/2-63
13	VO „Gerumo galia“	Gražina Veršinskienė	8 687 38981	g.galia@roventa.lt	Ventos g. 61-4
	SPORTO KLUBAI				
1	Mažeikių sporto klubas „Kaminaras“	Sigitas Gėrika	8 688 75263		Pavenčių g.15
2	Stalo teniso klubas „Mažeikių žemaitis“	Rolandas Volkovas	8 616 73020		Tylioji g. 6-36
3	Mažeikių aviacijos sporto klubas	Ala Morkūnienė	8 614 74329		Gamyklos g. 28
4	Mažeikių šaškių klubas	Algimantas Barauskis	8 686 19869		Respublikos g.20-20
5	Mažeikių automobilių sporto klubas „Feniksas“	Novogreckis Erlandas	8 610 05920		Sodų g. 18-36
6	Sporto klubas „Nafta“	Petras Zakalskis	8 698		Strazdelio g. 1

			18142		
7	Mažeikių karate klubas „Vytiš“	Vidmantas Butnorius	8 698 33379		Pavasario g.53
8	Sporto klubas „Saurida“	Saulius Rancas	8 443 20028		Pavenčių g. 1-4
9	Sporto klubas „DARTS“	Čiplys Artūras	8 616 25744		Sodų g. 5-1
10	Sporto klubas „Naftkartas“	Vytautas Knita	8 686 06283		Birutės g. 59
11	VšĮ „Vijurkas“	Raimondas Jackevičius	8 687 90123		Pavenčių g. 15
12	VšĮ „Mažeikių švyturys“	Benjamins Milius	8 611 38140		Pavenčių g.3
13	Pavasario sporto klubas	Stanislovas Jakučinskas	8 686 84555		Pavasario g. 53
14	Sporto klubas „Autotechnoma“	Algimantas Malinauskas	8 620 11370		Pavasario g. 18-25
15	Mažeikių Karatė Shotokon Klubas Danas	Artūras Gėrika	8 611 32668		Stoties g. 8-17
16	Sporto klubas „Varduva“	Arūnas Strikis	8 698 39286		Naujoji g. 4
17	Mažeikių šachmatų klubas „Matas“	Gintaras Paulauskas	8 443 40527	amberas@xxx.lt	Naftininkų g. 11
18	VO „Žiemos sporto klubas LEDERA“	Algis Liubavičius	8 68729193	ledera@one.lt	Pavasario g. 21-25

**MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO REIKALŲ TARYBOS
2009-2010 METŲ VEIKLOS PLANAS**

PATVIRTINTA
Mažeikių rajono savivaldybės tarybos
2004-02-19 sprendimu Nr. T1-55

MAŽEIKIŲ RAJONO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ DALINIO FINANSAVIMO TVARKA

I. Bendroji dalis

Nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo tikslas – skatinti Mažeikių rajono bendruomenės pilietines iniciatyvas, didinti bendruomenės saugumą, jaunimo užimtumą ir laisvalaikio organizavimą, demokratijos vystymą, šeimų stiprinimą, sveikos gyvensenos propagavimą, viešųjų paslaugų teikimą ir kitus visuomenės poreikius. Šia tvarka siekiama suteikti visoms nevyriausybiniams organizacijoms galimybę gauti Savivaldybės finansinę paramą jų tikslinėms programoms vykdyti.

Nevyriausybinių organizacijų tikslinių programų dalinio finansavimo šaltiniai – biudžeto lėšos ir kiti Mažeikių rajono savivaldybės fondai, kurių nuostatai leidžia finansuoti nevyriausybinių organizacijų programas.

Tarybos skirtas biudžeto lėšas administruoja administracijos direktorius.

15 procentų iš biudžeto skirtų lėšų lieka rezerve, metų eigoje kylančioms iniciatyvoms remti, mokymams ir seminarams organizuoti.

II. Nevyriausybinių organizacijų finansavimo principai:

1. **Viešumo principas:** paraiškų vertinimo kriterijai, prioritetai, paraiškų priėmimo tvarka, terminai, konkursų data ir atsakingų už paraiškų priėmimą tarnautojų pavardės skelbiama viešai.

2. **Konkurencingumo principas:** tikslinės programos atrenkamos konkurso būdu.

3. **Planavimo principas:** lėšų poreikis tikslinėms programoms iš dalies finansuoti biudžetinais metais nustatomas pagal praėjusių metų nevyriausybinių organizacijų pateiktas paraiškas iki kitų metų biudžeto patvirtinimo.

4. **Atsiskaitomumo principas:** dalinį finansavimą gavusi organizacija pagal nustatytus terminus atsiskaito Savivaldybei ir visuomenei apie lėšų panaudojimą ir pasiektus rezultatus.

III. Paramos teikimo tvarka

5. Nevyriausybines organizacijos paraiškas finansinei paramai gauti iš biudžeto lėšų bei Savivaldybės fondų, kurių nuostatai leidžia finansuoti nevyriausybinių organizacijų veiklą, pateikia Savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vyr. specialistui jaunimo klausimais ir ryšiams su nevyriausybiniomis organizacijomis iki spalio 15 d.

6. Administracijos direktoriaus įsakymu sudaroma paraiškų vertinimo komisija (toliau vadinama komisija), kurią sudaro du Tarybos nariai, du nevyriausybinių organizacijų atstovai (deleguoti nevyriausybinių organizacijų Tarybos ar susirinkimo), penki Savivaldybės administracijos darbuotojai.

Paraiškų vertinimo komisija yra sudaroma Tarybos kadencijos laikotarpiui.

7. Paraiškų vertinimo komisija kiekvienais metais nustato ir skelbia nevyriausybinių organizacijų veiklos projektų rėmimo prioritetus.

8. Komisija iki lapkričio 15 d. atlieka paraiškų vertinimą bei atranką ir pateikia administracijos direktoriui lėšų poreikį, reikalingą nevyriausybiniams organizacijoms iš dalies finansuoti. Paraiškos, atitinkančios kitų savivaldybės fondų ir programų nuostatus, nukreipiamos svarstyti į šiuos fondus.

9. Konkrečias paraiškas paraiškų vertinimo komisija atranka po biudžeto patvirtinimo ar fondų sąmatų patvirtinimo, vadovaudamasi administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintais paraiškų vertinimo kriterijais, komisijos darbo reglamentu, prioritetais.

10. Komisijai priėmus sprendimą dėl finansavimo, tarp Mažeikių rajono savivaldybės ir paramos gavėjo sudaroma sutartis, kurioje nustatomas paramos dydis, paramos teikimo terminai ir naudojimo, atskaitomybės bei atsakomybės sąlygos.

11. Tikslinių programų dalinio finansavimo lėšų buhalterinę apskaitą vykdo Buhalterinės apskaitos skyrius.

12. Mažeikių rajono nevyriausybinių organizacijų dalinio finansavimo tvarka netaikoma, kai lėšų administravimas yra reglamentuotas kitais nuostatais.

V. Kontrolė ir atskaitomybė

13. Lėšos tikslinėms programoms finansuoti pervedamos į Nevyriausybines organizacijos biudžetinę sąskaitą, vadovaujantis sutartimi tarp Nevyriausybines organizacijos ir Savivaldybės administracijos .

14. Lėšų panaudojimo kontrolę atlieka Kontrolieriaus tarnyba.

15. Nevyriausybines organizacijos metų pabaigoje (tikslinės programos vykdymo metu ir ją užbaigus) Buhalterinės apskaitos skyriui pateikia nustatytos formos finansines ataskaitas.

16. Gautos paramos lėšos turi būti naudojamos pagal sutartyje nurodytą sąmatą paraiškoje nurodytai veiklai. Visi paraiškoje nurodytos veiklos ir sąmatos pakeitimai turi būti patvirtinti komisijos sprendimu arba administracijos direktoriaus raštišku sutikimu.

17. Nevyriausybines organizacijos, gavusios paramą, turi vykdyti finansinę paramos apskaitą ir teisės aktų nustatyta tvarka atsiskaityti Savivaldybei iki sutartyje nurodytos datos.

18. Nevyriausybines organizacijos, įvykdžiusios programą, pateikia programos vykdymo ataskaitą Kultūros skyriaus vyr. specialistui jaunimo klausimais ir ryšiams su nevyriausybiniomis organizacijomis bei Savivaldybės skyriams, iš kurių lėšų buvo finansuotas projektas.

19. Organizacijos, gavusios paramą, informuodamos gyventojus apie programos įgyvendinimą, privalo nurodyti ir finansavimo šaltinį.

20. Nepanaudotos lėšos gražinamos į biudžetą arba tikslinę programą finansavusį fondą iki gruodžio 31d.

21. Nevyriausybine organizacija, pateikusi klaidingas žinias apie savo veiklą, ne pagal paskirtį panaudojusi lėšas ar kitaip pažeidusi finansines tikslinių programų finansavimo nuostatas, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka ir vienerius metus netenka teisės dalyvauti paraiškų finansavimo konkurse.